

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΠΑΤΡΩΝ
UNIVERSITY OF PATRAS

ΣΧΟΛΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ
ΠΠΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΝΟΜΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ
ΤΗΣ ΖΑΜΠΙΑΣ ΜΕ ΕΜΦΑΣΗ ΣΤΟ ΔΗΜΟΣΙΟ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

Κωνσταντίνα Κουράκη

Μεσολόγγι, 2020

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΑΤΡΩΝ

ΣΧΟΛΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ
ΠΠΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙ

LEGAL APPROACH TO THE REPUBLIC OF ZAMBIA WITH EMPHASIS ON PUBLIC ECONOMIC LAW

Konstantina Kouraki

Επιβλέπων καθηγητής: Μανιάτης Αντόνιος

Μεσολόγγι, 2020

UNIVERSITY OF PATRAS

SCHOOL OF ECONOMICS & BUSINESS

DEPARTMENT OF MANAGEMENTS SCIENCE AND

TECHNOLOGY

FORMER DEPARTMENT OF BUSINESS

ADMINISTRATION AT MESSOLONGHI

THESIS

LEGAL APPROACH TO THE REPUBLIC OF

ZAMBIA WITH EMPHASIS ON PUBLIC

ECONOMIC LAW

Konstantina Kouraki

Messolonghi, 2020

Η έγκριση της πτυχιακής εργασίας από το Τμήμα Διοικητικής Επιστήμης και Τεχνολογίας του Πανεπιστημίου Πατρών δεν υποδηλώνει απαραίτητως και αποδοχή των απόψεων του συγγραφέα εκ μέρους του Τμήματος.

Περιεχόμενα

ABSTRACT	9
ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ	11
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	13
1 ^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ.....	16
ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΠΟΙΚΙΟΚΡΑΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟ ΩΣ ΤΗΝ ΤΡΕΧΟΥΣΑ ΠΕΡΙΟΔΟ ΤΟΥ ΝΕΟ- ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ ΤΟΥ 1991.....	16
1.1 Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΖΑΜΠΙΑΣ.....	16
1.2. Η ΠΕΡΙΘΩΡΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΖΗΤΗΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	27
1.3 Η ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΖΑΜΠΙΑΣ	30
1.4 ΤΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑ ΤΟΥ 1964	31
1.5 ΤΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑ ΤΟΥ 1973	34
1.6 ΤΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑ ΤΟΥ 1991	35
1.7 Η ΕΚΔΟΣΗ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ ΤΟΥ 1996.....	35
1.9 ΤΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΟ ΔΗΜΟΨΗΦΙΣΜΑ ΤΟΥ 2016.....	38
1.10 ΤΟ ΝΟΜΟΣΧΕΔΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΗ ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ 2019	41
1.11 ΑΠΟΙΚΙΟΚΡΑΤΙΑ ΚΑΙ ΝΕΟ-ΑΠΟΙΚΙΟΚΡΑΤΙΑ ΣΤΗΝ ΖΑΜΠΙΑ.....	42
2 ^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ.....	46
ΤΟ ΙΣΧΥΟΝ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ ΤΗΣ ΖΑΜΠΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙ ΖΑΜΠΙΑΝΕΣ ΕΘΝΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΚΑΙ ΑΞΙΕΣ	46
2.1. ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΖΑΜΠΙΑΝΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑΣ	46
2.2 Ο ΑΦΡΙΚΑΝΙΚΟΣ ΝΕΟ - ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΣΜΟΣ ΜΕ ΕΜΦΑΣΗ ΣΤΑ ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ.....	48
2.3 ΖΑΜΠΙΑΝΕΣ ΑΡΧΕΣ ΚΑΙ ΑΞΙΕΣ	52
3 ^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ.....	61
ΔΗΜΟΣΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ ΤΗΣ ΖΑΜΠΙΑΣ.....	61
3.1. Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΤΗΣ ΖΑΜΠΙΑΣ.....	61
3.2 Ο «ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ» ΣΤΗΝ ΠΡΩΤΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΤΗΣ ΖΑΜΠΙΑΣ.....	63
3.3 Η ΚΡΙΣΗ ΔΑΝΕΙΟΥ ΣΤΗΝ ΖΑΜΠΙΑ ΚΑΙ Η ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ- ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ.....	68
3.4 Η ΔΗΜΟΣΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΤΗΣ ΖΑΜΠΙΑΣ	71
ΕΠΙΛΟΓΟΣ	72
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	76

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η Δημοκρατία της Ζάμπιας είναι η πρώτη χώρα – προτεκτοράτο του Ηνωμένου Βασιλείου που έγινε κατευθείαν αβασίλευτη Δημοκρατία (χωρίς δηλαδή τη Βασίλισσα του Ηνωμένου Βασιλείου ως αρχηγό του Κράτους), μετά την Κύπρο και βρισκόταν για πολλά χρόνια υπό τον έλεγχο του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου αλλά και της Παγκόσμιας Τράπεζας κάτι που διαμόρφωσε το δημόσιο οικονομικό δίκαιο, τις πτυχές του αλλά και τα συντάγματα που ψηφίστηκαν. Η παρούσα εργασία μελετά και διερευνά τη δημόσια οικονομική διοίκηση της Ζάμπιας.

Αρχικά, στο πρώτο κεφάλαιο η εργασία αναφέρεται στα ιστορικά και γεωφυσικά χαρακτηριστικά της χώρας και το σκοπό της έννομης τάξης προς την τήρηση κανόνων και στο δημόσιο δίκαιο, το οποίο διαιρείται σε Ευρωπαϊκό, Διοικητικό και Συνταγματικό δίκαιο και περιλαμβάνει όλους τους νόμους ρυθμίζοντας τη σχέση μεταξύ κράτους και φυσικών ή νομικών προσώπων. Στη συνέχεια, γίνεται μια μικρή ιστορική αναδρομή της συνταγματικής ιστορίας της Ζάμπιας από την αποικιοκρατική περίοδο μέχρι και την τρέχουσα περίοδο του νέο-συνταγματισμού και του συντάγματος του 2016. Στο τέλος του πρώτου κεφαλαίου αναφέρονται βασικά σημεία των συνταγμάτων του 1964, 1973, 1991, 1996 και 2016. Έπειτα, στο δεύτερο κεφάλαιο μελετώνται τα βασικά στοιχεία του συνταγματικού δικαίου της Ζάμπιας, δίνοντας κυρίως έμφαση στις αρχές και αξίες της Δημοκρατίας της Ζάμπιας, την θέσπιση θεμελιωδών αρχών και αξιών καθώς και την θεμελίωση βασικών ανθρώπινων δικαιωμάτων.

Στο τρίτο κεφάλαιο της, η εργασία αναφέρεται στο δημόσιο οικονομικό δίκαιο της Δημοκρατίας της Ζάμπιας αναλύοντας αρχικά την οικονομική κατάσταση της Δημοκρατίας, τον οικονομικό πόλεμο, ο οποίος μπορεί να σχετίζεται με τον λαϊκισμό της χώρας, τη κρίση του δανείου και τη διαχείριση του δημόσιου χρέους.

Συνοψίζοντας, η εργασία αυτή αποκτά ιδιαίτερο ενδιαφέρον και το εν λόγω θέμα αξίζει να μελετηθεί περαιτέρω με σκοπό να παρέχει πληροφορίες αφενός για τη Συνταγματική ιστορία της Ζάμπιας και αφετέρου για τις αξίες της.

Λέξεις κλειδιά: Δημοκρατία της Ζάμπιας, δημόσιο δίκαιο

ABSTRACT

The Republic of Zambia is the first country – protectorate of the United Kingdom that turned to be a republic at once (without the queen of the United Kingdom as the head of the country), after the republic of Cyprus and was for many years under the control of the International Monetary Fund and the World Bank, something that shaped her public economic law, its aspects and the constitutions that were passed. This paper studies and investigates the public financial administration of Zambia.

Initially, in the first chapter the paper refers to the historical and geophysical characteristics of the country and the objectives of the rule of law aimed at the observance of rules and public law, which is divided into European, Administrative and Constitutional law and includes all laws regulating the relationship between the state and natural or legal persons. The following is a brief historical overview of Zambia's constitutional history from the colonial period to the current period of neo-constitutionalism and the 2016 constitution. Finishing the first chapter, the basic points of the constitutions of the 1964, 1973, 1991, 1996 and 2016 are being referred.

Then, in the second chapter, the basic points of Zambian constitutional law are being studied, with the main emphasis on Zambian principles and values. The establishment of fundamental principles and values as well as the provision of basic human rights.

In the third chapter, the paper refers to the public economic law of the Republic of Zambia by first analyzing the economic situation of the Republic, the economic war, which may be related to the populism of the country, the loan crisis and the management of public debt.

In summary, this paper is of particular interest and this subject is worth being studied to provide information on both the Constitutional History of Zambia and her values.

Keywords: Republic of Zambia, public law

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

Ο.Η.Ε.-Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών

Δ.Ν.Τ.- Διεθνές Νομισματικό Ταμείο

CBC TV- Central Broadcasting Company

ICT - Information Communication Technology

FES – Friedrich Ebert Stiftung

MISA- Media Institute of Southern Africa

MMD- Movement for Multi-Party Democracy

PF- Patriotic Front UNIP United National Independence Party

UNZA - The University of Zambia

ZAMCOM - Zambia Institute of Mass Communication

ZESCO - Zambia Electricity Supply Corporation

ZICTA - Zambia Information Technology authority

ZIMA- Zambia Independent Media Association

ZNBC- Zambia National Broadcasting Corporation

ZDF-αμυντική δύναμη της Ζάμπιας

ZA- Zambian Army (ο στρατός της Ζάμπιας)

ZAF-Αεροπορία της Ζάμπιας

ZNS-Εθνική υπηρεσία της Ζάμπιας

TWh-Terawatt-hour

AU- Αφρικανική ένωση (African Union)

AGR-Αφρικανικές οικολογικές πηγές (African Green Resources)

ZIPRA- ο Λαϊκός Επαναστατικός Στρατός της Ζιμπάμπουε (Zimbabwe People's Revolutionary Army)

E.C.A- Educational credential assessment (Εκπαιδευτική αξιολόγηση
διαπιστευτηρίων)

EPA-Economic Partnership Agreement (Συμφωνία οικονομικής εταιρικής σχέσης)

PSC- Peace & Security Council (Συμβούλιο Ειρήνης και Ασφάλειας της Αφρικανικής
Ένωσης)

APSA – African Peace and Security Architecture

(Αφρικανική Αρχιτεκτονική Ειρήνης και Ασφάλειας)

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η αρμονική συμβίωση των ανθρώπων, ως μελών μιας οργανωμένης κοινωνίας καθορίζεται από ένα σύνολο νόμων που ρυθμίζουν την συμπεριφορά όλων των δρώντων πολιτών (φυσικών και νομικών προσώπων). Η έννομη τάξη, λοιπόν, αποτελείται από ένα σύνολο κανόνων που εφαρμόζονται μέσα στα πλαίσια της κοινωνίας που καθορίζεται από συγκεκριμένα εθνικά σύνορα.

Στόχοι της έννομης τάξης είναι:

- ✓ Η διασφάλιση και η προστασία της κοινωνικής διαβίωσης,
- ✓ Η εφαρμογή και η υπακοή στους κανόνες και στους νόμους της Πολιτείας,
- ✓ Η επιβολή κυρώσεων και ποινών σε όσους δεν υπακούσουν στις διατάξεις των κανόνων, όπως ορίζονται από την Πολιτεία.

Ο κοινοβουλευτισμός είναι το σύστημα διακυβέρνησης στο οποίο η κυβέρνηση εξαρτά την παραμονή της στην εξουσία από την πολιτική εμπιστοσύνη της Βουλής (κοινοβουλευτική αρχή). Ο αρχηγός του Κράτους είναι επιφορτισμένος με την υποχρέωση του διορισμού της Κυβέρνησης, η οποία έχει εξασφαλίσει την εμπιστοσύνη της πλειοψηφίας της Βουλής. Η λειτουργία του κοινοβουλευτικού πολιτεύματος βασίζεται και εξαρτάται από το καθιερωμένο δημόσιο δίκαιο. Το δημόσιο δίκαιο περιλαμβάνει όλους τους νόμους, οι οποίοι ρυθμίζουν την σχέση μεταξύ του Κράτους και των φυσικών ή νομικών προσώπων. Επίσης, προστατεύει όλα τα δικαιώματα των πολιτών, είτε ατομικά είτε συλλογικά και τους προστατεύει από πράξεις και αποφάσεις που παραβιάζουν την νομιμότητα (Κοϊμτζόγλου, 2003).

Το δημόσιο δίκαιο διαιρείται ως εξής:

1. Ευρωπαϊκό,
2. Διοικητικό και το
3. Συνταγματικό δίκαιο.

Το ευρωπαϊκό δίκαιο ρυθμίζει την έννομη τάξη μεταξύ των κρατών-μελών της Ευρώπης και υπερισχύει έναντι των νόμων εντός των εθνικών ορίων κάθε κράτους-μέλους. Το εθνικό συνταγματικό δίκαιο οφείλει να εναρμονίζεται με τις διατάξεις του ευρωπαϊκού δικαίου. Το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης αναλαμβάνει υποθέσεις σχετικά με την προστασία των δικαιωμάτων κάθε κράτους-μέλους και διαφυλάσσει την εναρμόνιση των σχέσεων και της συνεργασίας μεταξύ των κρατών-μελών (Costello,2016).

Το διοικητικό δίκαιο ρυθμίζει τις σχέσεις μεταξύ των μελών του δημοσίου δικαίου, των αρχών και των διοικητικών οργάνων αλλά και τις σχέσεις μεταξύ των μελών του δημοσίου δικαίου και των φυσικών ή νομικών προσώπων. Η προστασία του δημοσίου/γενικού συμφέροντος αποτελεί πρωταρχικό μέλημα της πολιτείας και ως εκ τούτου το σύνολο των νόμων ρυθμίζουν και οργανώνουν την δημόσια διοίκηση ούτως ώστε να τηρούνται οι κανόνες και να προστατεύεται το δημόσιο συμφέρον. Ωστόσο η πολυεπίπεδη φύση του διοικητικού δικαίου αποτελεί σημαντικό εμπόδιο για την πλήρη κατανόηση κα ενδελεχή μελέτη του.

Το συνταγματικό δίκαιο «γεννήθηκε» στην Μεγάλη Βρετανία τον 19^ο αιώνα, όπου πρωτοεμφανίστηκε ο όρος «Κράτος δικαίου» και επισημάνθηκε η αναγκαιότητα της ύπαρξής του. Το κράτος δικαίου συνίσταται σε ένα σύνολο κανόνων και νόμων, το οποίο καθορίζει την δομή, την λειτουργία και την άσκηση της κρατικής εξουσίας με σκοπό την διασφάλιση της έννομης τάξης (Σπυρόπουλος, 2018). Το συνταγματικό δίκαιο προήλθε από το τυπικό σύνταγμα του Κράτους και στοχεύει στην οργάνωση και λειτουργία του Κράτους και την προστασία των θεμελιωδών αρχών που διέπουν το Πολίτευμα του Κράτους με την διασφάλιση του κοινοβουλευτισμού και την ύπαρξη Κράτους δικαίου, η οποία άλλωστε ήταν και η αιτία της δημιουργίας του.

Με την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Ένωσης το συνταγματικό δίκαιο εφαρμόζεται και εκτός των συνόρων του εθνικού κράτους. Στον 21^ο αιώνα αναδύεται η ανάγκη δημιουργίας και εφαρμογής ενός διεθνούς συνταγματικού δικαίου, το οποίο θα υπερισχύει των εθνικών συνταγματικών δικαίων. (Ράικος, 2008)

Η εν λόγω εργασία έχει ως θέμα τη «Νομική προσέγγιση της Δημοκρατίας της Ζάμπιας με έμφαση στο Δημόσιο Οικονομικό Δίκαιο». Ειδικότερα συνιστά μια απόπειρα διερεύνησης της νέας αυτής χώρας από πλευράς του Δημοσίου Οικονομικού Δικαίου της και μέσω της ανάλυσης διαφόρων πτυχών της

συνταγματικής ιστορίας της και της ζωής της. Η ανάλυση στην παρούσα εργασία επιτυγχάνεται με τη διαίρεση των θεμάτων σε κεφάλαια. Στο πρώτο κεφάλαιο με τίτλο «ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΠΟΙΚΙΟΚΡΑΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟ ΩΣ ΤΗΝ ΤΡΕΧΟΥΣΑ ΠΕΡΙΟΔΟ ΤΟΥ ΝΕΟ-ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ ΤΟΥ 1991» αναφέρεται η ιστορία της Ζάμπιας και η περιθωριοποίηση της ζήτησης για την αγροτική ανάπτυξη και ολοκληρώνεται με μια αναδρομή στη συνταγματική ιστορία της χώρας και ειδικότερα στα συντάγματα του 1964, του 1973, του 1991, του 1996 και το νομοσχέδιο για την τροποποίηση του 2019. Αναφέρονται μεταξύ άλλων το δημοψήφισμα του 2016 και η αποικιοκρατία και η νέο-αποικιοκρατία στη Ζάμπια.

Στο δεύτερο κεφάλαιο με τίτλο «ΤΟ ΙΣΧΥΟΝ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ ΤΗΣ ΖΑΜΠΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙ ΖΑΜΠΙΑΝΕΣ ΕΘΝΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΚΑΙ ΑΞΙΕΣ» αναπτύσσονται τα χαρακτηριστικά της εθνικής ταυτότητας της χώρας, ο νέο-συνταγματισμός που δίνει έμφαση στα ανθρώπινα δικαιώματα καθώς και οι αρχές και οι αξίες της χώρας. Στο τρίτο κεφάλαιο της εργασίας που έχει τίτλο «ΔΗΜΟΣΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ ΤΗΣ ΖΑΜΠΙΑΣ» αναλύεται η οικονομική κατάσταση της Δημοκρατίας της Ζάμπιας, ο οικονομικός πόλεμος που έλαβε χώρα, η κρίση του δανείου και η διαχείριση του δημόσιου χρέους και η δημόσια οικονομική διοίκηση της χώρας.

1^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΠΟΙΚΙΟΚΡΑΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟ ΩΣ ΤΗΝ ΤΡΕΧΟΥΣΑ ΠΕΡΙΟΔΟ ΤΟΥ ΝΕΟ-ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ ΤΟΥ 1991

1.1 Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΖΑΜΠΙΑΣ

Η Δημοκρατία της Ζάμπιας είναι μια χώρα της Νότιας Αφρικής με έκταση περίπου 752.614 τ. μ. Το προηγούμενο όνομά της ήταν «Βόρεια Ροδεσία». Η «Ροδεσία» αναφέρεται σε μια περιοχή που περιλαμβάνει γενικά τις περιοχές που είναι σήμερα η Δημοκρατία της Ζάμπιας και το Ζιμπάμπουε. Από το 1964 και μετά, αναφερόταν μόνο ως πρώην «Νότια Ροδεσία», η οποία ήταν ένα μη αναγνωρισμένο ανεξάρτητο κράτος από το 1965 έως το 1979, με τον έλεγχο των λευκών ανθρώπων πάνω στην οικονομική ζωή της χώρας. Η Ροδεσία ήταν ισοδύναμη με την περιοχή της σύγχρονης Δημοκρατίας της Ζιμπάμπουε (Maniatis, 2019). Η σημερινή χώρα της δημοκρατίας της Ζάμπιας συνορεύει με την χώρα του Κονγκό στα βόρεια, με την Αγκόλα δυτικά, τη Μοζαμβίκη, τη Ζιμπάμπουε, τη Μποτσουάνα και τη Ναμίμπια νότια, τη χώρα Μαλάουι δυτικά και βορειανατολικά με την χώρα Τανζανία (Βλ. εικόνα 1). Ο πληθυσμός της ανέρχεται στους 17.885.422 κατοίκους, σύμφωνα με την πιο πρόσφατη απογραφή της χώρας που έγινε φέτος, το 2020, με τους περισσότερους να είναι Αφρικανικής καταγωγής και να χριστιανοί ορθόδοξοι χωρίς αυτό να αποκλείει το γεγονός να υπάρχουν και διάφορες άλλες θρησκείες όπως π.χ. ο Προτεσταντισμός, Μουσουλμανισμός κ.α. Η επίσημη γλώσσα της χώρας είναι η αγγλική, αλλά υπάρχουν και πολλοί διάλεκτοι όπως η Μπέμπα, η Λόζι, κ.α. (Ψαρομμάτη, 2016).

Εικόνα 1: Η Δημοκρατία της Ζάμπιας εντοπίζεται στο βόρειο τμήμα της Νότιας

Πριν από την ίδρυση της σύγχρονης Ζάμπιας, οι κάτοικοι ζούσαν σε ανεξάρτητες φυλές, καθεμία με τον δικό της τρόπο ζωής. Ένα από τα αποτελέσματα της αποικιακής εποχής ήταν η ανάπτυξη της αστικοποίησης. Διαφορετικές εθνοτικές ομάδες άρχισαν να ζουν μαζί σε κωμοπόλεις, επηρεάζοντας η μία την άλλη και υιοθετώντας εν πολλοίς την ευρωπαϊκή κουλτούρα. Οι αρχικοί πολιτισμοί έχουν επιβιώσει σε μεγάλο βαθμό σε αγροτικές περιοχές με κάποια εξωτερική επιρροή, όπως η θρησκεία, ο Χριστιανισμός. Στο αστικό περιβάλλον, υπάρχει μια διαρκής τάση για ολοκλήρωση και εξέλιξη αυτών των πολιτισμών για να παραχθεί αυτό που ονομάζεται τώρα «Ζαμπιανή κουλτούρα».

Το μεγαλύτερο μέρος της χώρας είναι ορεινό και έτσι δικαιολογείται το υποτροπικό κλίμα, δεδομένου ότι ευρίσκεται στην τροπική ζώνη. Σημειώνονται πολλές βροχοπτώσεις, ενώ το κλίμα της μεταβάλλεται συνεχώς. Άλλοτε είναι ψυχρό και ξηρό, άλλοτε θερμό και υγρό, δίνοντας στους κατοίκους την δυνατότητα να ασχοληθούν με την γεωργία και την κτηνοτροφία. Στο βόρειο τμήμα της Ζάμπιας απλώνονται τεράστιες εκτάσεις πεδιάδας. Στα δυτικά το πιο αξιοσημείωτο καιρικό γεγονός είναι η πλημμύρα Μπαρότσε στη Ζαμπέζη, η οποία πλημμυρίζει από τον Δεκέμβριο έως τον Ιούνιο, καθυστερώντας την ετήσια περίοδο βροχών (συνήθως από το Νοέμβριο έως τον Απρίλιο). Η πλημμύρα κυριαρχεί στο φυσικό περιβάλλον του δυτικού τμήματος της χώρας με επιπτώσεις στις ζωές, την κοινωνία και τον πολιτισμό των κατοίκων αλλά και έτερα μικρότερα, πλημμυρικά πεδία αναδύονται σε ολόκληρη τη χώρα. Δύο από τους μεγαλύτερους παραποτάμους του Ζαμπέζη, ο ποταμός Καφού και ο ποταμός Λουάκβα, ρέουν κυρίως στη Ζάμπια. Οι συμβολές εκάστου εξ αυτών με τον ποταμό Ζαμπέζη εντοπίζονται στα σύνορα με τη Ζιμπάμπουε, στο Τσιρούντου και την πόλη Λουάκβα αντίστοιχα. Πριν από τη συμβολή του, ο ποταμός

Λουάκβα αποτελεί μέρος των συνόρων της Ζάμπιας με τη Μοζαμβίκη. Από την πόλη Λουάκβα ο ποταμός Ζαμπέζης φεύγει από τη Ζάμπια και ρέει στη Μοζαμβίκη, και τελικά στο κανάλι της Μοζαμβίκης. Στην Ανατολική Ζάμπια, το οροπέδιο που εκτείνεται μεταξύ των κοιλάδων της Ζαμπέζης και της λίμνης Ταγκανίκα έχει κλίση προς τα βόρεια και έτσι ανεβαίνει από τα περίπου 900 μ. (2.953 πόδια) στα 1.200 μ. (3.937 πόδια) στο κέντρο, φτάνοντας τα 1.800 μ. (5.906 πόδια) στα βόρεια κοντά στη Mbala. Αυτές οι περιοχές της βόρειας Ζάμπιας έχουν κατηγοριοποιηθεί από το Παγκόσμιο Ταμείο Άγριας Ζωής ως ένα μεγάλο τμήμα του οικολογικού δάσους της Κεντρικής Ζαμπέζης Μιόμπο. Η Ανατολική Ζάμπια παρουσιάζει μεγάλη ποικιλία. Η κοιλάδα Λουάκβα χωρίζει το οροπέδιο σε μια καμπύλη βορειοανατολικά προς νοτιοδυτικά, εκτείνεται δυτικά στην καρδιά του οροπεδίου από τη βαθιά κοιλάδα του ποταμού Λουσέμφα. Λόφοι και βουνά βρίσκονται ιδίως στο βορειοανατολικό του οροπεδίου Νούκα (2.200 μέτρα ή 7.218 πόδια) στα σύνορα του Μαλάουι, που εκτείνονται μέχρι τη Ζάμπια ως λόφοι Μαφίνγκα, που περιέχουν το υψηλότερο σημείο της χώρας, την Κεντρική Μαφίνγκα (2.339 μ. ή 7.674 πόδια).

Τα όρη Μουσίγκα, η λεκάνη απορροής μεταξύ των λεκανών αποστράγγισης Ζαμπέζης και Κονγκό, εκτείνονται παράλληλα με τη βαθιά κοιλάδα του ποταμού Λουάκβα και σχηματίζουν ένα απότομο σκηνικό στο βόρειο άκρο του, αν και είναι σχεδόν σε όλο το μήκος κάτω από 1.700 m (5.577 ft). Η κορύφωση της κορυφής τους Μουμπου βρίσκεται στο δυτικό άκρο και στα 1.892 μέτρα (6.207 πόδια), είναι δε το υψηλότερο σημείο στη Ζάμπια μακριά από την περιοχή των ανατολικών συνόρων. Τα σύνορα του Κονγκό Πεντικλ σχεδιάστηκαν γύρω από αυτό το βουνό.

Το νοτιότερο άκρο του ποταμού Κονγκό υψώνεται στη Ζάμπια και ρέει δυτικά μέσω της βόρειας περιοχής του πρώτα ως Σαμπέση και στη συνέχεια, μετά από τους βάλτους Μπανκαβουλου ως “Λουαπούλα” που αποτελεί μέρος των συνόρων με τη Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό. Το “Λουαπούλα” ρέει νότια και δυτικά πριν στρίψει βόρεια έως ότου εισέλθει στη λίμνη.

Η λίμνη Ταγκανίκα είναι το άλλο σημαντικό υδρογραφικό χαρακτηριστικό που ανήκει στη λεκάνη του Κονγκό. Το νοτιοανατολικό άκρο της δέχεται νερό από τον ποταμό Καλάμπο, που αποτελεί μέρος των συνόρων της Ζάμπιας με την Τανζανία. Αυτός ο ποταμός έχει τον δεύτερο, υψηλότερο αδιάλειπτο καταρράκτη της Αφρικής, τους καταρράκτες του Καλάμπο.

Η εξέλιξη των γλωσσών οδήγησε στην ανάπτυξη της «αργκό της Ζάμπιας» η οποία χρησιμοποιείται σε όλη τη Λουσάκα και σε άλλες μεγάλες πόλεις. Τα πορτογαλικά έχουν εισαχθεί ως δεύτερη γλώσσα στο σχολικό πρόγραμμα σπουδών λόγω της παρουσίας μιας μεγάλης πορτογαλόφωνης κοινότητας της Αγκόλας. Τα γαλλικά μελετώνται συνήθως σε ιδιωτικά σχολεία, ενώ ορισμένα δευτεροβάθμια σχολεία το έχουν ως προαιρετικό μάθημα. (Ένα γερμανικό μάθημα έχει εισαχθεί στο Πανεπιστήμιο της Ζάμπια (UNZA)).

Το δικαίωμα στην ίση και επαρκή εκπαίδευση για όλους κατοχυρώνεται στο Σύνταγμα της Ζάμπιας (*Zambia- Ministry of Lands Natural Resources, June 2015*). Ο νόμος για την εκπαίδευση του 2011 ρυθμίζει την ισότητα και την ποιότητα της εκπαίδευσης (*The Education Act, 2011*). Το Υπουργείο Γενικής Παιδείας επιβλέπει αποτελεσματικά την παροχή ποιοτικής εκπαίδευσης μέσω της πολιτικής και της ρύθμισης του εκπαιδευτικού προγράμματος.

Η εξόρυξη χαλκού και κοβαλτίου αποτελούν τα κύρια δημόσια έσοδα για την χώρα, η οποία κάνει γιγαντιαίες προσπάθειες για να επεκτείνει τις πηγές των εσόδων της σε άλλους τομείς όπως ο τουρισμός, η γεωργία και η ηλεκτρική ενέργεια.

Το πολίτευμα της Ζάμπιας είναι η πολυκομματική Δημοκρατία και ο Πρόεδρος, ως επικεφαλής του Κοινοβουλίου, διορίζει τους Υπουργούς (150 μέλη) και ελέγχει όλες τις διαδικασίες εντός του Κοινοβουλίου.

Η Ζάμπια κατοικήθηκε τουλάχιστον πριν 1.000.000-2.000.000 χρόνια, γεγονός που επιβεβαιώνεται από την ανακάλυψη λειψάνων που ανήκουν σε *Homo Rhodesiensis* (Ροδεσιανός άνθρωπος). Έπειτα, κατοικήθηκε κυρίως από Πορτογάλους και προσέλκυσε το ενδιαφέρον των Βρετανών (1890), οι οποίοι ήθελαν να δημιουργήσουν μια μεγάλη αποικιοκρατία στην Νότια Αφρική. Η ανεξαρτησία της Ζάμπιας επήλθε την 24^η Οκτωβρίου 1964 και πήρε την ονομασία « η Δημοκρατία της Ζάμπιας», υπό τον έλεγχο όμως της Βρετανικής Αποικιοκρατίας (Ψαρομμάτη, 2016)

Οι έντονες πολεμικές αναταραχές εξουθένωσαν την χώρα, η οποία δεχόταν πίεση από τον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών (Ο.Η.Ε) και σε συνδυασμό με την άσχημη οικονομική της κατάσταση λόγω της μείωσης της τιμής του εγχώριου χαλκού, η Δημοκρατία της Ζάμπιας ήταν αδύναμη να ξεπληρώσει τα συσσωρευμένα

δάνεια και τις οφειλές στο Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (Δ.Ν.Τ.) και το βιοτικό επίπεδο γινόταν ολοένα και χαμηλότερο.

Η ανεξαρτητοποίηση της Ζάμπιας πραγματοποιήθηκε μέσα σε δύσκολες συνθήκες (οικονομικές, κοινωνικές και πολιτικές) και η χώρα ήταν αντιμέτωπη με πολλές προκλήσεις (π.χ χαμηλό βιοτικό επίπεδο, χαμηλή ποιότητα εκπαίδευσης, μείωση τιμής του χαλκού, εξάρτηση και έλεγχος της οικονομίας από ξένες και πιο ισχυρές χώρες, συμμαχίες και πόλεμοι (ανταγωνισμός για την επικράτηση της σημερινής Ναμίμπιας)) (Ψαρομμάτη,2016).

Οι εκλογές δύο σταδίων που πραγματοποιήθηκαν τον Οκτώβριο και τον Δεκέμβριο του 1962 οδήγησαν σε μια αφρικανική πλειοψηφία στο νομοθετικό συμβούλιο και σε έναν άβολο συνασπισμό μεταξύ των δύο αφρικανικών εθνικιστικών κομμάτων. Το συμβούλιο ενέκρινε ψηφίσματα ζητώντας την απόσχιση της Βόρειας Ροδεσίας από την ομοσπονδία και απαιτώντας πλήρη εσωτερική αυτοδιοίκηση βάσει ενός νέου συντάγματος και μιας νέας Εθνοσυνέλευσης βασισμένης σε ένα ευρύτερο, πιο δημοκρατικό σύνταγμα.

Η Βόρεια Ροδεσία έγινε επισήμως η «Δημοκρατία της Ζάμπιας» στις 24 Οκτωβρίου 1964, με τον Kenneth Kaunda ως τον πρώτο πρόεδρο.

Η έγκριση του Kaunda για αντάρτες του Πατριωτικού Μετώπου που πραγματοποίησε επιδρομές στη γειτονική (Νότια) Ροδεσία είχε ως αποτέλεσμα πολιτική ένταση και στρατιωτικοποίηση των συνόρων, με αποτέλεσμα το κλείσιμο τους, το 1973.

Ο υδροηλεκτρικός σταθμός “Kariba” στον ποταμό Ζαμπέζη παρείχε επαρκή χωρητικότητα για την ικανοποίηση των αναγκών της χώρας για ηλεκτρική ενέργεια, παρά τις αντιδράσεις της Ροδεσίας.

Στις 3 Σεπτεμβρίου του 1978, ένα μη στρατιωτικό αεροσκάφος, με την πτήση 825 της Air Rhodesia, καταρρίφθηκε κοντά στο Kariba από το Λαϊκό Επαναστατικό Στρατό της Ζιμπάμπουε (ZIPRA). Δεκαοχτώ άτομα, συμπεριλαμβανομένων των παιδιών, επέζησαν από τη συντριβή οι περισσότεροι από τους οποίους δολοφονήθηκαν δια πυροβολισμού από μαχητές της Αφρικανικής Λαϊκής Ένωσης της Ζιμπάμπουε (ZAPU), με επικεφαλής τον Joshua Nkomo. Η Ροδεσία αντέδρασε με την Επιχείρηση Gatling, μια επίθεση σε βάσεις ανταρτών του Nkomo στη Ζάμπια, ιδίως στα στρατιωτικά αρχηγεία του λίγο έξω από τη Λουσάκα, αυτή η επιδρομή

έγινε γνωστή ως Green Leader Raid. Την ίδια ημέρα, δύο ακόμη βάσεις στη Δημοκρατία της Ζάμπιας δέχτηκαν επίθεση με αεροπορική δύναμη και αλεξιπτωτιστές και ελικόπτερα.

Στα τέλη της δεκαετίας του 1970, η Μοζαμβίκη και η Αγκόλα είχαν κερδίσει την ανεξαρτησία τους από την Πορτογαλία. Η κυρίαρχη λευκή κυβέρνηση της Ροδεσίας, η οποία εξέδωσε μονομερή διακήρυξη ανεξαρτησίας το 1965, αποδέχτηκε τον κανόνα της πλειοψηφίας βάσει της Συμφωνίας του Λάνκαστερ το 1979.

Οι πολιτικές συγκρούσεις τόσο στις πορτογαλικές αποικίες όσο και στον αυξανόμενο πόλεμο της Ανεξαρτησίας της Ναμίμπια οδήγησαν σε εισροή προσφύγων και επιδείνωσαν τα θέματα μεταφοράς. Ο σιδηρόδρομος της Μπενγκουέλα, ο οποίος επεκτάθηκε δυτικά μέσω της Αγκόλα, ουσιαστικά έκλεισε για κυκλοφορία στη Δημοκρατία της Ζάμπιας στα τέλη της δεκαετίας του 1970. Η υποστήριξη της χώρας για κινήματα κατά του απαρτχάιντ όπως το Εθνικό Κογκρέσο της Αφρικής (ANC) δημιούργησε επίσης προβλήματα ασφάλειας καθώς η Δύναμη Άμυνας της Νοτίου Αφρικής χτύπησε σε αντιφρονούντες στόχους κατά τη διάρκεια εξωτερικών επιδρομών.

Στα μέσα της δεκαετίας του 1970, η τιμή του χαλκού, η κύρια εξαγωγή της Ζάμπιας, υπέστη σοβαρή πτώση παγκοσμίως. Στην κατάσταση της Ζάμπιας, το κόστος μεταφοράς μεγάλων αποστάσεων χαλκού στην αγορά ήταν μια επιπλέον πίεση. Η Ζάμπια στράφηκε προς τους ξένους και διεθνείς δανειστές για ανακούφιση, αλλά, καθώς οι τιμές του χαλκού παρέμειναν πιεσμένες, έγινε όλο και πιο δύσκολο να εξυπηρετήσει το αυξανόμενο χρέος της. Μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του 1990, παρά την περιορισμένη ελάφρυνση του χρέους, το κατά κεφαλήν εξωτερικό χρέος της Ζάμπιας παρέμεινε μεταξύ των υψηλότερων στον κόσμο.

Τον Ιούνιο του 1990 επιταχύνθηκαν οι ταραχές εναντίον του Kaunda. Πολλοί διαδηλωτές σκοτώθηκαν από το καθεστώς σε διαδηλώσεις του Ιουνίου 1990. Το ίδιο έτος ο Kaunda επέζησε μετά την απόπειρα πραξικοπήματος και το 1991 και συμφώνησε να αποκαταστήσει την πολυκομματική δημοκρατία, έχοντας θεσπίσει μονοκομματικό κανόνα στην Επιτροπή του Τσόμα του 1972. Μετά τις πολυμερείς εκλογές, ο Kaunda απομακρύνθηκε από το αξίωμα.

Η πολιτική στη Ζάμπια λαμβάνει χώρα σε ένα πλαίσιο ενός προεδρικού (μη προεδρευόμενου) συστήματος, όπου ο Πρόεδρος της Ζάμπιας είναι μέλος του

κοινοβουλίου και όχι ο επικεφαλής του, είναι δε ο αρχηγός του κράτους και της κυβέρνησης σε ένα πολυμορφικό και πολυκομματικό σύστημα διακυβέρνησης το οποίο έχει κάποια στοιχεία κοινοβουλευτικού πολιτεύματος.

Η κυβέρνηση ασκεί την εκτελεστική εξουσία, ενώ η νομοθετική εξουσία ανήκει τόσο στην κυβέρνηση όσο και στο κοινοβούλιο. Μετά την ανεξαρτησία το 1964, οι εξωτερικές σχέσεις της Δημοκρατίας της Ζάμπιας επικεντρώθηκαν κυρίως στην υποστήριξη των απελευθερωτικών κινημάτων σε άλλες χώρες της Νότιας Αφρικής, όπως το Εθνικό Κογκρέσο και της Αφρικής, κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου, η Ζάμπια ήταν μέλος του Κινήματος των Αδεσμεύτων. Η αμυντική δύναμη της Ζάμπιας (ZDF) αποτελείται: από τον στρατό της Δημοκρατίας της Ζάμπιας (ZA), την αεροπορία της Ζάμπιας (ZAF) και την εθνική υπηρεσία της Ζάμπιας (ZNS). Το ZDF έχει σχεδιαστεί κατά κύριο λόγο έναντι εξωτερικών απειλών.

Το 2019, η Ζάμπια υπέγραψε τη συνθήκη του ΟΗΕ για την απαγόρευση των πυρηνικών όπλων.

Εικόνα 2: Ο Πρόεδρος Edgar Lungu με τον Ρώσο πρόεδρο Βλαντιμίρ Πούτιν, (26 Ιουλίου 2018).

Η Ζάμπια χωρίζεται σε δέκα επαρχίες, οι οποίες χωρίζονται περαιτέρω σε 117 περιοχές, 156 περιφέρειες και 1.281 θαλάμους:

- 1) Κεντρική επαρχία
- 2) Χαλκός
- 3) Ανατολική περιφέρεια
- 4) Λουάπουλα
- 5) Λουσάκα
- 6) Μότσα
- 7) Βορειοδυτική επαρχία
- 8) Βόρεια επαρχία
- 9) Νότια επαρχία
- 10) Δυτική επαρχία

Το 2009, η Ζάμπια παρήγαγε 10,3 TWh ηλεκτρικής ενέργειας και έχει αξιολογηθεί υψηλή στη χρήση τόσο της ηλιακής ενέργειας όσο και της υδροηλεκτρικής ενέργειας. Ωστόσο, στις αρχές του 2015, η Ζάμπια άρχισε να αντιμετωπίζει σοβαρή ενεργειακή έλλειψη λόγω της κακής περιόδου βροχής των ετών 2014-2015, η οποία οδήγησε σε χαμηλά επίπεδα νερού στο φράγμα Καρίμπα και σε άλλα μεγάλα φράγματα. Τον Σεπτέμβριο του 2019, η “African Green Resources” (AGR) ανακοίνωσε ότι θα επενδύσει 150 εκατομμύρια δολάρια σε ηλιακό αγρόκτημα 50 μεγαβάτ (MW), μαζί με φράγμα άρδευσης και θα επεκτείνει την υπάρχουσα χωρητικότητα σιλό σιτηρών κατά 80.000 τόνους.

Σε πολιτικό επίπεδο, η κυβέρνηση δεν έχει πολύ καλές σχέσεις και συνεργασία με την αντιπολίτευση, χρησιμοποιώντας το νόμιμο πρόσχημα ότι είχαν υποκινήσει δημόσια αναταραχή. Οι νόμοι του Λίμπελ χρησιμοποιούνται για την καταστολή της ελευθερίας του λόγου και του τύπου. Τον Δεκέμβριο του 2019, αναφέρθηκε ότι ο Πρεσβευτής των Ηνωμένων Πολιτειών στη Ζάμπια, Ντάνιελ Λιούις Φώτετ «τρομοκρατήθηκε» από τη φυλάκιση ζευγαριού του ίδιου φύλου Τζαφέτ Χατάμπα και Στίβεν Σάμπα. Μετά την αποτυχία της έφεσης το ζευγάρι καταδικάστηκε σε 15 χρόνια φυλάκισης.

Ο Φώτετ ζήτησε από την κυβέρνηση της Ζάμπιας να επανεξετάσει τόσο την υπόθεση όσο και τους νόμους κατά της ομοφυλοφιλίας της χώρας. Ο Φώτετ αντιμετώπισε μια θύελλα αρνητικών αντιδράσεων και ακύρωσε τις δημόσιες εμφανίσεις του αφού απειλήθηκε στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Η Ζάμπια απέκτησε δημοκρατικό πολίτευμα αμέσως μετά την ανεξαρτησία του, τον Οκτώβριο του 1964. Από το 2011 έως το 2014, ο πρόεδρος της Ζάμπιας ήταν ο Μάικλ Σάτα, ο οποίος πέθανε στις 28 Οκτωβρίου 2014.

Μετά το θάνατο του Σάτα, ο αντιπρόεδρος Σκοτ με σκωτσέζικη καταγωγή, έγινε αναπληρωτής πρόεδρος της Ζάμπιας. Στις 24 Ιανουαρίου 2015, ανακοινώθηκε ότι ο Λούνγκου είχε κερδίσει τις εκλογές για να γίνει ο 6ος Πρόεδρος σε έναν αγωνιζόμενο αγώνα. Κέρδισε το 48,33% των ψήφων, ένα προβάδισμα 1,66% έναντι του πλησιέστερου αντιπάλου του, Χικιλίμα, με 46,67%. Οι υπόλοιποι εννέα υποψήφιοι πήραν λιγότερο από 1% ο καθένας.

Η σημερινή Ζάμπια παλιότερα ήταν κράτος - προτεκτοράτο της Βρετανικής Αυτοκρατορίας. Η αποικιακή κληρονομιά της Ζάμπιας εντάσσεται σε δύο επίπεδα, του τεχνικού της χαρακτήρα, δηλαδή της γεωγραφικής και πολιτικής της ενότητας, η οποία περιελάμβανε μεγάλο αριθμό «συχνά αντίπαλων πολιτειών», και τον εξορυκτικό χαρακτήρα της αποικιοκρατίας που σχετίζεται με την εκμετάλλευση του χαλκού (Soest, 2009). Τα ορυκτά της Ζάμπιας και οι τεχνικές εξόρυξης εξελίχθηκαν παράλληλα με την πολιτική, κοινωνική, οικονομική και διοικητική ανάπτυξη της (Soest, 2009).

Θα ήταν ενδιαφέρον να διερευνηθεί σε διάφορες πτυχές αυτού του σχετικά νέου, κυρίαρχη χώρα, από την άποψη του δημοσίου οικονομικού δικαίου και συμμετρίας πρακτικές. Πρώτα απ' όλα, το σημερινό έγγραφο θα ρίξει φως στην έννοια του οικονομικού πολέμου, καθώς το πολιτικό καθεστώς της Ζάμπιας προχώρησε σε διάφορες ριζοσπαστικές ενέργειες κατά τη διάρκεια της Πρώτης Δημοκρατίας (1964-1972), κυρίως κατά το έτος του 1969.

Άλλωστε, αν και η Βόρεια Ροδεσία ήταν η κύρια πολιτική οντότητα που εξελίχθηκε στο κυρίαρχο κράτος, ενσωμάτωσε το βασίλειο του Μπαρότσελαντ.

Επιπλέον, επικεντρώνεται στην κρίση του διεθνούς χρέους της Ζάμπιας και της εμφάνισης του νέου δικαιώματος για αναδιάρθρωση κρατικών χρεών.

Επίσης, το πρόβλημα της παρατεταμένης υπανάπτυξης του αγροτικών περιοχών της Ζάμπιας, ιδιαίτερα όσον αφορά την περιθωριοποίηση της αγροτικής ανάπτυξης, αποτελεί ένα άλλο ζήτημα για την Ζάμπια με το οποίο ασχολήθηκαν αρκετά οι μελετητές.

Κατά το έτος του 2000, η οικονομία σταθεροποιήθηκε, επιτυγχάνοντας μονοψήφιο πληθωρισμό και μια σημαντική αύξηση του πραγματικού ΑΕΠ, μείωση των επιτοκίων και αύξηση των εμπορικών επιπέδων. Μεγάλο μέρος της ανάπτυξης οφειλόταν σε ξένες επενδύσεις που σχετίζονταν με τις εξορύξεις των ορυχείων και στην εκμετάλλευση και αξιοποίηση του χαλκού. Όλα αυτά οδήγησαν τη Δημοκρατία της Ζάμπιας να «φλερτάρει» με ενθουσιασμό με τους δανειστές, δηλαδή με τις ισχυρές δυνάμεις της Ευρώπης και τους αποικιοκράτες της, με σκοπό να ζητήσει βοήθεια και να δει μια αύξηση της εμπιστοσύνης των επενδυτών στη χώρα.

Η πορεία ανάπτυξης της Δημοκρατίας της Ζάμπιας αποτελεί ένα παράδοξο γεγονός με παράξενη εξέλιξη. Κατά την ανεξαρτησία της το 1964, η Ζάμπια ήταν μια χώρα μεσαίου εισοδήματος με κατά κεφαλήν εισόδημα 752 \$ (δολάρια ΗΠΑ). Τέσσερις δεκαετίες αργότερα, η χώρα κατατασσόταν μεταξύ των φτωχότερων χωρών του κόσμου. Το ιστορικό της ανάπτυξης της Δημοκρατίας της Ζάμπιας είναι ιδιαίτερα ανησυχητικό λαμβάνοντας υπόψη ότι οι εξελίξεις έχουν συμβεί σε ένα πολιτικό πλαίσιο χωρίς σταθερότητα. Κατά την περίοδο μετά το έτος του 2000, η χώρα φαίνεται να έχει υιοθετήσει μια σταθερή πορεία ανάπτυξης. Τα αρχεία ανάπτυξης έχουν καταγραφεί μέσω ενός συνδυασμού υψηλών τιμών χαλκού. Ωστόσο, η ανάπτυξη της χώρας που καταγράφεται δεν ταιριάζει με τις ίδιες βελτιώσεις που σημειώνονται με άλλες χώρες. Σχεδόν το ήμισυ του πληθυσμού της Δημοκρατίας της Ζάμπιας εξακολουθεί να ζει σε ακραία κατάσταση φτώχειας και σχεδόν το 70% του πληθυσμού ζει κάτω από το όριο της φτώχειας. Η κατανομή του εισοδήματος και η κατανομή του πλούτου είναι άνιση λόγω των περιφερειακών διαφορών και του αυξανόμενου αστικού / αγροτικού χάσματος.

Η δημοκρατική πορεία της Δημοκρατίας της Ζάμπιας παρουσιάζει μια εξίσου ασαφή εικόνα. Η ειρηνική διαδοχή εξουσίας από τη μονοκομματική κυβέρνηση της United National (Κόμμα Ανεξαρτησίας)-(UNIP) στις πολυκομματικές εκλογές του 1991, η Ζάμπια απεικονίστηκε ως ένα μοντέλο του αφρικανικού εκδημοκρατισμού: Το Κίνημα της Πολυμερούς Δημοκρατίας (MMD) πραγματοποίησε εκλογικό κύκλο

χωρίς βία, στην οποία το κατεστημένο κόμμα αντικαταστάθηκε από ένα διακρατικό κίνημα υπέρ της δημοκρατίας.

Τον Σεπτέμβριο του 2011 πραγματοποιήθηκαν εκλογές, ο κύριος υποψήφιος της αντιπολίτευσης ήταν ο Μάικλ Σάτα εκπροσωπώντας το κόμμα "Patriotic Front" (PF), πραγματοποίησε δε την πρώτη αλλαγή κυβέρνησης από τότε που η MMD κέρδισε την εξουσία, το 1991.

Ωστόσο, όπως επισήμανε ο Bogaards (2007), οι ορισμοί της δημοκρατίας δεν αντικατοπτρίζουν πάντα την πραγματικότητα στο πλαίσιο της υποσαχάριας Αφρικής (SSA). Παρατηρώντας κανείς την παροχή της ξένης βοήθειας στην Δημοκρατία της Ζάμπιας συμπεραίνει ότι παρουσιάζει μια μικτή εικόνα. Η οικονομική βοήθεια στη Ζάμπια συνδέεται με την εφαρμογή των οικονομικών μεταρρυθμίσεων σε όλους τους τομείς. Από τις αρχές της δεκαετίας του 1990, η χώρα έχει σημειώσει συγκριτικά μεγάλη αύξηση στο κατά κεφαλήν εισόδημα.

Οι ερευνητές και οι μελετητές της δημόσιας οικονομικής διοίκησης της Δημοκρατίας της Ζάμπιας κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι εφαρμόστηκε ένα πρόγραμμα οικονομικής ενίσχυσης το οποίο έχει επιτύχει λόγω της επίμονης υποστήριξης και των προϋποθέσεων των χορηγών της (Wohlgemuth and Saasa 2008). Η Ζάμπια και η υποστήριξη των ξένων χορηγών φαίνεται ότι «έτρεφαν» την πολιτική της παρατυπίας και της διαφθοράς.

Ταυτόχρονα, η βοήθεια για τη στήριξη των δημοκρατικών θεσμών έπαιξε σημαντικό ρόλο όσον αφορά στη δημιουργία θεσμών στη Δημοκρατία της Ζάμπιας, οι οποίοι βοήθησαν στην ανάπτυξη της κοινωνίας των πολιτών και εξασφάλισαν συνεχείς πολυκομματικές εκλογές.

Τα βασικά έσοδα της Δημοκρατίας της Ζάμπιας συνδέονται στενά με τις εξαγωγές ορυκτών. Ένα αδύναμο οικονομικό περιβάλλον δημιουργείται από την εξάρτηση της χώρας κυρίως από τα κέρδη τα προερχόμενα από την επεξεργασία και την εξαγωγή χαλκού. Η ξένη βοήθεια ήταν και είναι ένας σημαντικός οικονομικός πόρος από τα μέσα της δεκαετίας του 1970. Η οικονομική βοήθεια στη Δημοκρατία της Ζάμπιας συνδέεται με την εφαρμογή της οικονομικής μεταρρύθμισης, που παρουσιάζεται ως προϋπόθεση για τη συνεχή βοήθεια από τις χώρες που υποστηρίζουν οικονομικά την χώρα.

Η Παγκόσμια Τράπεζα (World Bank) συμμετείχε στο πρόγραμμα οικονομικής μεταρρύθμισης της Δημοκρατίας της Ζάμπιας το 1983, όταν εισήγαγε ένα ευρύ φάσμα περαιτέρω όρων πολιτικής. Από τότε, η βοήθεια των ξένων δυνάμεων και οι προϋποθέσεις για την υποστήριξη της υπήρξαν σημαντικό μέρος της πολιτικής της χώρας (Wohlgemuth και Saasa, 2008).

Το αποτέλεσμα ήταν σημαντικό για τις διακυμάνσεις της ενίσχυσης αυτής, κυρίως σε σχέση με την συμμόρφωση της χώρας και την εκπλήρωση των όρων και των προσδοκιών των δανειστών. Αν και η κυβέρνηση της Δημοκρατίας της Ζάμπιας έχει διαμαρτυρηθεί κατά καιρούς, και μάλιστα προσπάθησε να το κάνει μόνη της, έχει επιστρέψει στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων με την κοινότητα των δανειστών με επικεφαλής το ΔΝΤ και την Παγκόσμια Τράπεζα (Wohlgemuth and Saasa 2008).

Η συνεχής οικονομική κρίση της Δημοκρατίας της Ζάμπιας έγινε το κύριο ζήτημα ανησυχίας σε σχέση με την αυξανόμενη εγχώρια αντίθεση. Το 1991, με γενναιόδωρη βοήθεια από τη διεθνή κοινότητα, η κυβέρνηση της Ζάμπιας με επικεφαλής έναν πρώην συνδικαλιστή, τον Frederick Chiluba, άρχισε να εφαρμόζει εκτεταμένες οικονομικές μεταρρυθμίσεις. Γι' αυτό, η κυβέρνηση "Chiluba" βραβεύτηκε με γενναιόδωρες δεσμεύσεις για βοήθεια προς τις οικονομικά αδύναμες χώρες. Από τις αρχές της δεκαετίας του 1990, η Δημοκρατία της Ζάμπιας έχει λάβει σχετικά υψηλά επίπεδα οικονομικής ενίσχυσης στο κατά κεφαλήν εισόδημα, αλλά με σημαντικές διακυμάνσεις, που συνδέονται κυρίως με τις διάφορες επιδόσεις της οικονομικής διακυβέρνησης των κυβερνήσεων που διαδέχονταν η μια την άλλη.

1.2. Η ΠΕΡΙΘΩΡΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΖΗΤΗΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Η Δημοκρατία της Ζάμπιας είναι ο δεύτερος μεγαλύτερος παραγωγός χαλκού, γνώρισε ταχεία οικονομική ανάπτυξη κατά τη διάρκεια μιας δεκαετίας (2004-2014) και αναβαθμίστηκε το εισόδημά της από χώρα χαμηλότερου σε μεσαίου εισοδήματος το 2011. Ωστόσο, η ανάπτυξη ωφέλησε μόνο ένα μικρό τμήμα του αστικού πληθυσμού και είχε περιορισμένο αντίκτυπο στη φτώχεια (Παγκόσμια Τράπεζα, 2019). Η Δημοκρατία της Ζάμπιας κατατάσσεται μεταξύ των χωρών με υψηλότερο

επίπεδο

ανισότητας παγκοσμίως. Από το 2015, το 58% του λαού της Δημοκρατίας της Ζάμπιας κέρδισε λιγότερα από το διεθνές όριο φτώχειας των 1,90 \$ την ημέρα (σε σύγκριση με το 41% στην υποσαχάρια Αφρική) και τα τρία τέταρτα των φτωχών ζούσαν σε αγροτικές περιοχές. Μετά την επίσκεψη μιας ομάδας προσωπικού του ΔΝΤ στο Lusaka από τις 13 έως τις 19 Νοεμβρίου του 2019, αυτός ο οργανισμός δήλωσε ότι τα μακροοικονομικά αποτελέσματα έχουν αποδυναμωθεί, σε συνδυασμό με μια σοβαρή ξηρασία που είχε ως αποτέλεσμα η προβλεπόμενη ανάπτυξη να επιβραδύνεται κάτω από το 2%. (Mbotto Fouda, 2019).

Στις αρχές του 1970, η Δημοκρατία της Ζάμπιας, με μεγάλο κόστος ενάντια στην απειλή από το νότο, έπρεπε να επιλέξει ανάμεσα στην ενίσχυση των απελευθερωτικών κινημάτων και στην γενικότερη κατάσταση στη Νότια Αφρική (Carlan, 1970), της οποίας η κυβέρνηση υποστήριξε τους λευκούς. Την ίδια στιγμή, έπρεπε να υπάρξει συντονισμένη προσπάθεια στον τομέα της αγροτικής ανάπτυξης. Είναι αρκετά ενδεικτικό της σοβαρότητας αυτού του εσωτερικού προβλήματος ότι ο Πρόεδρος Kaunda περιέγραψε τον Δεκέμβριο του 1969 πως το χάσμα μεταξύ των ανθρώπων που ζουν στην πόλη και των ανθρώπων που ζουν στην ύπαιθρο είναι το πιο ενοχλητικό και εκρηκτικό πρόβλημα της Δημοκρατίας της Ζάμπιας.

Ωστόσο, τουλάχιστον μέχρι τότε, τα περισσότερα έθνη του τρίτου κόσμου, συμπεριλαμβανομένης της Δημοκρατίας της Ζάμπιας, το είχαν βρει συγκριτικά πιο εύκολο να εκσυγχρονίσουν τις ένοπλες δυνάμεις τους από την αγροτική δύναμή τους. Η υπό-ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών έναντι των αστικών έχει αποδειχθεί να είναι ένα σοβαρό, διαχρονικό πρόβλημα. Εάν η δυτική επαρχία είναι η φτωχότερη και λιγότερο ανεπτυγμένη από τις (σήμερα δέκα) επαρχίες, η συχνότητα της φτώχειας είναι χαρακτηριστικό όλων των αγροτικών επαρχιών. Υπάρχει μια σημαντική σύμβαση του συντάγματος στο πολιτικό σύστημα της Δημοκρατίας της Ζάμπιας, το οποίο εγκαινιάστηκε από τον Kaunda και διατηρήθηκε από τους υπόλοιπους Προέδρους. Πρόκειται για την πολιτική «φυλετικής εξισορρόπησης», λόγω εκπροσώπησης στη διακυβέρνηση της χώρας που ήταν γεμάτη από ανισότητες.

Η «ελίτ της διακυβέρνησης» της Δημοκρατίας της Ζάμπιας ένιωσε πως αδικείται από τις περιφερειακές ανισότητες (Mufalo, 2011). Σε αυτό το πλαίσιο, η αναβίωση της τάσης για απόσχιση δεν πρέπει να αποδοθεί σε μια αίσθηση κοινωνικοοικονομικής και πολιτικής περιθωριοποίησης, αλλά να ερμηνευτεί με βάση

την αίσθηση ότι ανήκει κανείς σε παραδοσιακά και αποικιακά αναγνωρισμένη, ιστορικά καθορισμένη εθνικότητα και το συνακόλουθα (Mufalo, 2011).

Είναι επίσης αξιοσημείωτο ότι υπάρχει όχι μόνο οικονομικός εκδημοκρατισμός της χώρας, αλλά και πολιτικός, σύμφωνα με το ερώτημα του Μπαρότσελαντ. Για παράδειγμα, η έκδοση 2016 του Συντάγματος έχει θεωρηθεί ως πολύ προοδευτική σε σχέση με άλλες.

1.3 Η ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΤΗΣ ΖΑΜΠΙΑΣ

Η συνταγματική ιστορία της Δημοκρατίας της Ζάμπιας ξεκινάει κατά την περίοδο της αποικιοκρατίας στην Αφρική. Επίσης, έχει πλούσια και πρωτότυπα χαρακτηριστικά παγκοσμίως. Η συνταγματική ιστορία της παραμένει επίκαιρη.

Ένα βασικό χρονικό διάγραμμα της συνταγματικής ιστορίας είναι ως εξής:

- Το Σύνταγμα του 1964 της Ζάμπιας εγκρίθηκε από το Ηνωμένο Βασίλειο.
- Το Σύνταγμα του 1964 παρέλειψε τη Συμφωνία Barotseland του 1964, η οποία καταργήθηκε το 1969.
- Το Σύνταγμα του 1964 καθιέρωσε την προεδρική (μη κοινοβουλευτική) Δημοκρατία.
- Το Σύνταγμα του 1973 ρύθμιζε την αυταρχική και μονοκομματική Δημοκρατία.
- Η έκδοση του Συντάγματος του 1991 ήταν αμφίσημη και σημειώνεται την εισαγωγή του χριστιανικού χαρακτήρα του έθνους Ζάμπια.
- Η έκδοση του Συντάγματος του 1996 με την οποία επήλθαν τροποποιήσεις στην εκλογική διαδικασία.
- Αναθεώρηση του Συντάγματος 1991 το 1996.
- Η έκδοση του Συντάγματος του 2016 είναι ένα σύγχρονο κείμενο, που συνεπάγεται διάφορες βελτιώσεις.

Ο συνταγματισμός εμφανίστηκε κατά τον δέκατο όγδοο αιώνα στη Βόρεια Αμερική και στην Ευρώπη. Βασίστηκε στην ιδέα της υπεροχής και την αναγνώρισης της κυρίαρχης θέσης και του σεβασμού του γραπτού Συντάγματος. Ένα σύνταγμα, το οποίο ελέγχει την εξουσία του Κράτους και προστατεύει τα θεμελιώδη δικαιώματα από αυθαίρετες πρακτικές και τον δεσποτισμό, που προέρχονται από τα άτομα που

διοικούν το κράτος. Αυτό το πολιτικό κίνημα έγινε έντονο κατά την αποικιοκρατία, που πραγματοποιήθηκε ιδιαίτερα σε αφρικανικά εδάφη, όπως της σημερινής Δημοκρατίας της Ζάμπιας, μετά την κατάργηση της δουλείας που ήταν δύο παράλληλα φαινόμενα της Γαλλίας και άλλων ισχυρών ευρωπαϊκών χωρών, που έχουν αναπαραχθεί (κατά την “νεοαποικιοκρατία” και τον “νέο-συνταγματισμό”), στην Αφρική και αλλού, ενώ ο εικοστός πρώτος αιώνας έχει χαρακτηριστεί από πολλούς μελετητές ως «ανάπτυξη της Αραβικής Άνοιξης», κυρίως για την Βόρεια Αφρική.

Η Αφρική υπήρξε ιστορικά η μοναδική ήπειρος με το φαινόμενο “mainstreaming” από την αποικιοκρατία των ευρωπαϊκών χωρών στην συγκεκριμένη περιοχή. Είχε το πλεονέκτημα να είναι σχετικά κοντά στα ισχυρά κράτη της Δυτικής και Κεντρικής Ευρώπης και έτσι η πρόκληση της πολιτικής και η περαιτέρω διείσδυση ήταν μεγάλη. Ακόμα και ένα από τα παλαιότερα κράτη παγκοσμίως, η Αίγυπτος, δεν εξαιρείται από αυτήν τη μορφή ξένης «προστασίας», δεδομένου ότι το Ηνωμένο Βασίλειο χορήγησε ανεξαρτησία σε αυτήν το 1922.

Μερικές δεκαετίες πριν από την έναρξη αυτού του φαινομένου, εμφανίστηκε ο συνταγματισμός. Πρόκειται για ένα ρεύμα που εμφανίστηκε τον δέκατο όγδοο αιώνα, στην Βόρεια Αμερική και στην Ευρώπη (Senou, 2019). Αυτή η νομική θεωρία βασίστηκε στην ιδέα της υπεροχής του γραπτού Συντάγματος που θεωρείται ότι εγγυάται κυρίαρχη εξουσία καθώς και θεμελιώδη δικαιώματα ενάντια στις αυθαίρετες πρακτικές και τον δεσποτισμό.

Το σύνταγμα, δεν είναι απλώς ένα σύνολο νομικών κανόνων αλλά είναι επίσης ένα μέσο για να περιοριστεί και να ελεγχθεί η πολιτική εξουσία του κράτους. Το Σύνταγμα είναι το σύμβολο των αγώνων για τον καθορισμό των στοιχειωδών δικαιωμάτων του λαού προς την εξουσία του κράτους.

Η προσέγγιση για την υιοθέτηση και την εφαρμογή των επίσημων Συνταγμάτων στην Αφρική έχει κεντρίσει το ενδιαφέρον πολλών μελετητών ιδιαίτερα μετά την ανεξαρτησία της Ζάμπιας (Amadou, 2018).

1.4 ΤΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑ ΤΟΥ 1964

Η Δημοκρατία της Ζάμπιας θεωρείται ως η πρώτη βρετανική αποικία που απέκτησε πολίτευμα αβασίλευτης Δημοκρατίας αμέσως μετά την ανεξαρτητοποίηση της (Kasonde, 2008). Αυτή η παρατήρηση είναι ακριβής αλλά όχι απόλυτη, δεδομένου ότι η Κύπρος απέκτησε δημοκρατικό πολίτευμα όταν ανεξαρτητοποιήθηκε το 1960 (Maniatis, 2019).

Το Σύνταγμα του 1964 έχει προκαλέσει πολλές συζητήσεις και έχει ελκύσει το ενδιαφέρον πολλών μελετητών, κυρίως νομικών και πολιτικών. Ειδικότερα, ιδιαίτερο ενδιαφέρον έχει παρουσιάσει η οργάνωση και η λειτουργία της κυβέρνησης, οι οποίες βασίζονται σε συγκεκριμένη νομοθεσία του κράτους.

Συγκεκριμένα ο κρατικός μηχανισμός και η λειτουργία του Κράτους της Ζάμπιας «στηρίζονται» σε συγκεκριμένες συνταγματικές βάσεις, ως άμεση απήχηση και κατάλοιπο του βρετανικού ιμπεριαλισμού στην συγκεκριμένη περιοχή της Αφρικής (Gould, 2015).

Το Σύνταγμα του 1964 διαμόρφωσε τις αρχές αλλά και τον προσανατολισμό του συντάγματος της Βόρειας Ροδεσίας ως το τέλος της αποικιοκρατίας στην Αφρική.

Το Ηνωμένο Βασίλειο αναγνώρισε την πολιτική νομιμοποίηση του ηγέτη του Ηνωμένου Εθνικού Κόμματος Ανεξαρτησίας (UNIP), το οποίο ήταν ένα πολιτικό κόμμα της Νιγηρίας που ιδρύθηκε στα μέσα της δεκαετίας του 1950. Αποτελούνταν από μια ομάδα που αντιτάχθηκε σε ορισμένες από τις πολιτικές του Nnamdi Azikiwe και είχαν ιδρύσει το Εθνικό Κόμμα Ανεξαρτησίας.

Το 1954, το Εθνικό Κόμμα Ανεξαρτησίας συγχωνεύτηκε με το Ενωμένο Εθνικό Κόμμα του Αλβάν Ικοκού (Alvan Ikoku) για να σχηματίσει το Ενωμένο Εθνικό Κόμμα Ανεξαρτησίας.

Το άρθρο 32 του Συντάγματος του 1964 ανέφερε ότι ο Κάουντα (Kaunda) θα ήταν ο πρώτος Πρόεδρος της Δημοκρατίας της Ζάμπιας, ο οποίος έγινε αρχηγός του κράτους χωρίς προεδρικές εκλογές, δυνάμει της συναίνεσης του πολιτικού συστήματος της χώρας.

Οι επακόλουθες προεδρικές εκλογές ήταν μέρος της διαδικασίας εκλογής των μελών της Εθνικής Συνέλευσης της χώρας. Κάθε κοινοβουλευτικός υποψήφιος ήταν υποχρεωμένος, κατά τον διορισμό του, να δηλώσει ποιους υποψήφιους επιλέγει για την θέση του Προέδρου και εάν δεν το κάνει, κηρύσσεται αυτεπαγγέλτως άκυρη η υποψηφιότητά του ως βουλευτής. Με παρόμοιο τρόπο, ο διορισμός των υπουργών από μέλη της Εθνικής Συνέλευσης ανατέθηκε στον Πρόεδρο της χώρας. Κατά τη διάρκεια των πρώτων είκοσι έξι ετών της ανεξαρτησίας, ο χρόνος θητείας για την προεδρία της χώρας αυξήθηκε σημαντικά και οι εξουσίες αυξήθηκαν εξίσου (Ndulo & Kent, 1996).

Το νομοσχέδιο για τα δικαιώματα ήταν εκτεταμένο και λεπτομερέςτατο, συμπεριλαμβανομένων διαφόρων πολιτικών δικαιωμάτων, πλην όμως δεν περιλαμβάνονταν σημαντικά κοινωνικοοικονομικά δικαιώματα (Kasonde, 2008).

Οι διατάξεις σχετικά με τη διάκριση σε σχέση με την φυλή, το φύλο και τον τόπο προέλευσης δεν εφαρμόστηκαν στο εθιμικό δίκαιο, περιθωριοποιώντας έτσι τον ρόλο των γυναικών στην κοινωνία.

Εξάλλου, ένα νομοσχέδιο για την τροποποίηση του Συντάγματος απαιτούσε τις ψήφους τουλάχιστον των 2/3 των μελών της Εθνοσυνέλευσης, επίσης και την έγκριση μέσω δημοψηφίσματος ειδικά σε περιπτώσεις που η τροποποίηση είχε σχέση με οποιοδήποτε σημείο του Συντάγματος που σχετίζονταν με τα θεμελιώδη δικαιώματα. Αυτή η κατάσταση υποχωρούσε σταδιακά περίπου το 1969, γεγονός που αργότερα διευκόλυνε την υιοθέτηση ενός μονοκομματικού συστήματος διακυβέρνησης στη Δημοκρατία της Ζάμπιας (Ndulo & Kent, 1996).

1.5 ΤΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑ ΤΟΥ 1973

Η συνταγματική εποχή μετά την ανεξαρτησία της Ζάμπιας χαρακτηρίστηκε από ένα πολυεπίπεδο σύστημα κυβέρνησης. Το 1972, η κυβέρνηση ανακοίνωσε την απόφασή της να μετατρέψει τη χώρα σε κράτος με μοναρχία προς το συμφέρον της ενότητας και της οικονομικής ανάπτυξης με κάθε τρόπο (Ndulo & Kent, 1996).

Αυτός ο κανόνας δεν ήταν καινοτομία στην Αφρική, καθώς η γειτονική Τανζανία είχε ήδη υιοθετήσει ανάλογο πολιτικό σύστημα. Λόγω της συνταγματικής αναθεώρησης του Συντάγματος η Δημοκρατία της Ζάμπιας κατά το 1973 είχε υιοθετήσει ένα σοσιαλιστικό κράτος με εξουσία μοναρχίας (Kasonde, 2008).

Το νέο σύνταγμα της Δημοκρατίας της Ζάμπιας τέθηκε σε εφαρμογή στις 25 Δεκεμβρίου του 1973 εγκαινιάζοντας ένα νέο συνταγματικό καθεστώς. Αυτή η εξέλιξη ενίσχυσε τον προεδρικό ρόλο στη χώρα καθώς ο πρόεδρος έγινε βασικός παράγοντας στην πολιτική σκηνή (International IDEA, 2019).

Το Σύνταγμα του 1973 ήταν η ανακήρυξη της Δημοκρατίας της Ζάμπιας ως κράτος με μοναρχικό σύστημα κυβέρνησης, ενώ κατέστη παράνομος κανόνας να ιδρυθεί οποιοδήποτε άλλο κόμμα εκτός του UNIP (Ndulo & Kent, 1996).

Όσον αφορά την θεμελίωση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στη Δημοκρατία της Ζάμπιας, είναι εκπληκτικό το γεγονός ότι η κυβέρνηση δεν προέβλεπε την παροχή κοινωνικοοικονομικών δικαιωμάτων, δεδομένης της έμφασης που δόθηκε στην ανθρώπινη ανάπτυξη (Kasonde, 2008).

Μία αξιοσημείωτη βελτίωση του Συντάγματος του 1973 ήταν η θέσπιση του ρόλου του γενικού ανακριτή, σε αντιστοιχία με αυτό του διαμεσολαβητή (Ndulo & Kent, 1996). Ο γενικός ανακριτής είχε τη δικαιοδοσία να διερευνήσει τη συμπεριφορά οποιουδήποτε ατόμου στις δημόσιες υπηρεσίες αναφορικά με την ορθή άσκηση εξουσίας ή την κατάχρησή της. Γενικά ακόμα και ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας ακολουθούσε τις συστάσεις του γενικού ανακριτή, οι οποίες δεν είχαν πολιτικό χαρακτήρα.

1.6 ΤΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑ ΤΟΥ 1991

Η αυξανόμενη εχθρότητα της κοινωνίας έναντι της μοναρχίας που θεσπίστηκε στη Δημοκρατία της Ζάμπιας, σε συνδυασμό με την αλλαγή του πολιτικού και συνταγματικού καθεστώτος στην Ανατολική Ευρώπη, είχε άμεσο αντίκτυπο στην Αφρική. Ένα νέο Σύνταγμα θεσπίστηκε από το Κοινοβούλιο στις 2 Αυγούστου και εγκρίθηκε από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας στις 29 Αυγούστου 1991 (Ndulo & Kent, 1996).

Όπως και ο προκάτοχός του, το συγκεκριμένο σύνταγμα απέβλεπε στην θέσπιση και στην προστασία θεμελιωδών δικαιωμάτων και παροχής ελευθεριών σε πολλούς ανθρώπους, ήταν δε απαλλαγμένο από περιορισμούς που εμπεριέχονταν στο Σύνταγμα του 1973, όπως διακρίσεις που βασιζόνταν στο εθιμικό δίκαιο και στην θέση των γυναικών στην κοινωνία. Το Σύνταγμα του 1991 ήταν ουσιαστικά ένα μεταβατικό στάδιο και ήταν σχεδιασμένο για να καλύψει τις ανάγκες εκείνης της εποχής (International IDEA, 2019).

Αν και θεσπίστηκε από το Κοινοβούλιο, το Σύνταγμα του 1991 ήταν «προϊόν συμβιβασμού», καθώς ενισχύθηκε ο διαχωρισμός των εξουσιών σε νομοθετική, εκτελεστική και δικαστική εξουσία (Ndulo & Kent, 1996).

Η συνταγματική μεταρρύθμιση συνδυάστηκε αργότερα από την πρώτη πολιτική εναλλαγή στη μετά-αποικιακή ιστορία της Δημοκρατίας της Ζάμπιας. Στις 31 Οκτωβρίου, ο Frederick Chiluba εξελέγη Πρόεδρος της Δημοκρατίας από τον λαό, καθώς το νέο Σύνταγμα εισήγαγε την άμεση και καθολική ψηφοφορία για τους ενήλικες στις προεδρικές εκλογές.

1.7 Η ΕΚΔΟΣΗ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ ΤΟΥ 1996

Η Επιτροπή Συνταγματικής Αναθεώρησης, υπό την προεδρία του Jon Mwanakatwe, ο οποίος διορίστηκε το 1993 και διήυθνε τις εργασίες, ετοιμάστηκε η νέα αυτή πρωτοβουλία, η οποία διαμόρφωσε σε σημαντικό βαθμό την πολιτική και

οικονομική κατάσταση της σημερινής χώρας. Αυτό το όργανο απέρριψε τη μακροχρόνια πρακτική που υπήρχε ως τότε.

Η ψήφιση του Συντάγματος αποτελούσε πράξη του Κοινοβουλίου, σημειώνοντας ότι επρόκειτο για κληρονομιά της προηγούμενης αποικιακής εποχής (Ndulo & Kent, 1996).

Τουλάχιστον το 70% των συστάσεων της Επιτροπής απορρίφθηκαν από την κυβέρνηση της Δημοκρατίας της Ζάμπιας (Kasonde, 2008). Έγινε σοβαρή κριτική τόσο για τη διαδικασία τροποποίησης όσο και για το περιεχόμενο του εγκριθέντος κειμένου του συντάγματος. Από τη μία πλευρά, η Επιτροπή ήθελε την υιοθέτηση ενός νέου συντάγματος και την επακόλουθη τροποποίησή του μόνο με την έγκριση του λαού μέσω εθνικού δημοψηφίσματος (Ndulo & Kent, 1996).

Ωστόσο, η κυβέρνηση τροποποίησε το Σύνταγμα του 1991 μέσω της θέσπισης του νόμου του Συντάγματος της Δημοκρατίας της Ζάμπιας (τροποποίηση), χωρίς καμία προσπάθεια συναίνεσης ή συμβιβασμού.

Κάθε μέρος του Συντάγματος καταργήθηκε και αντικαταστάθηκε, με μοναδική εξαίρεση το νομοσχέδιο που αφορά για την θέσπιση των δικαιωμάτων δικαιώματα, το οποίο μοιάζει πολύ με το νομοσχέδιο των δικαιωμάτων, όπως ορίστηκαν με το Σύνταγμα του 1964.

Σύμφωνα με το τότε ισχύον δόγμα, ο προαναφερθείς νόμος, παρόλο που δεν κατάργησε το σύνολο του Συντάγματος του 1991, εισήγαγε τόσο σημαντικές αλλαγές ώστε να καταστήσει το έγγραφο που προέκυψε με την θέσπιση ενός νέου συντάγματος (Ndulo & Kent, 1996).

Από την άλλη πλευρά, οι τροπολογίες περιόρισαν τη συμμετοχή της Δημοκρατίας της Ζάμπιας στην εκλογική διαδικασία εξαιτίας της απαγόρευσης των προϊσταμένου να είναι έχει το δικαίωμα εκλογής ως μέλος της Εθνοσυνέλευσης καθώς και λόγω του αποκλεισμού του πρώην προέδρου Kaunda που αντιπροσωπεύει την προεδρία στις εκλογές του 1996. Πιο συγκεκριμένα, η έκδοση του Συντάγματος του 1996 προέβλεπε ότι οι γονείς ενός υποψηφίου πρέπει να έχουν γεννηθεί στη Δημοκρατία της Ζάμπιας, ενώ ήταν γνωστό ότι οι γονείς του Καούντα (Kaunda) γεννήθηκαν στην περιοχή που σήμερα ονομάζεται «Μαλάου».

Εκτός αυτού, έχει επίσης προβληθεί κριτική για την θέσπιση ορισμένων δικαιωμάτων μεταξύ άλλων το σχετικό με την θρησκευτική ελευθερία. Η κυβέρνηση εισήγαγε στο προοίμιο του Συντάγματος μια διάταξη για την κήρυξη «της Δημοκρατίας ως Χριστιανικού Έθνους» και «Την προστασία του δικαιώματος κάθε ατόμου να απολαμβάνει την ελευθερία συνείδησης ή θρησκείας αυτού του ατόμου». Το θρησκευτικό δόγμα σήμαινε ότι η έννοια μιας προτιμώμενης θρησκείας είναι αντίθετη στην ατομική ισότητα σχετικά με τις θρησκευτικές τους πεποιθήσεις (Ndulo & Kent, 1996).

Η διατύπωση αυτή, είναι πρωτότυπη σε σχέση με τα προηγούμενα Συντάγματα, που προαναφέρθηκαν. Η Δημοκρατία δεν αφορά μόνο ένα έθνος που ασπάζεται μια συγκεκριμένη θρησκεία αλλά αποτελεί συνονθύλευμα του κοσμικού και του θρησκευτικού χαρακτήρα του Συντάγματος. Η Δημοκρατία της Ζάμπιας ασπάζεται κατά κύριο λόγο τον Χριστιανισμό και η πλειοψηφία των κατοίκων της αποτελείται από Καθολικούς και Προτεστάντες.

1.8 Η ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ ΤΟΥ 2016

Σύμφωνα με το Σύνταγμα της Δημοκρατία της Ζάμπιας, οι τροπολογίες του νομοσχεδίου για τα ανθρώπινα δικαιώματα και το άρθρο 79 απαιτούν δημοψήφισμα, στο οποίο οι πολίτες αποδέχονται ή απορρίπτουν τις προτεινόμενες αλλαγές (Lumina, 2016a). Έτσι, το Κοινοβούλιο είχε τη δυνατότητα να εγκρίνει άλλες αλλαγές από αυτές που προτείνονται σε αυτά τα δύο θέματα. Αποφασίστηκε ότι οι αλλαγές σε αυτές τις διατάξεις θα υπόκεινται σε δημοψήφισμα, το οποίο θα διεξαχθεί παράλληλα με τις κοινοβουλευτικές και τοπικές εκλογές τον Αύγουστο του 2016.

Οι αλλαγές περιλαμβάνονταν στο σχέδιο συντάγματος, που προετοιμαζόταν από την τεχνική επιτροπή μετά από δημοφιλή διαβούλευση. Υφίσταται ένα αποκεντρωμένο σύστημα διακυβέρνησης μέσω εκλεγμένων επαρχιακών συνελεύσεων, του οποίου το εκλογικό σύστημα εκπροσώπησης των μεικτών μελών και ο διορισμός του υπουργικού συμβουλίου εκτός της Εθνοσυνέλευσης δεν εφαρμόστηκαν. Αυτό συνέβη εξαιτίας ορισμένων προοδευτικών αλλαγών που προτάθηκαν από προηγούμενες τροπολογίες.

Είναι αξιοσημείωτο ότι η θεωρία έκανε χρήση του όρου «καθοδηγούμενο από ανθρώπους σύνταγμα» σε αντίθεση με τον όρο «κυβέρνηση της ημέρας» (Lumina, 2016α). Αυτός ο όρος βασίζεται στη θεμελιώδη αρχή της δημοκρατίας και σχετίζεται επίσης αυστηρά με τα συνταγματικά δημοψηφίσματα.

Το σύνταγμα θα αντικατοπτρίζει τις επιθυμίες και τις φιλοδοξίες του λαού της Δημοκρατίας της Ζάμπιας. Στην πραγματικότητα, η νέα έκδοση του συντάγματος είχε προκαλέσει μια μάλλον αντιφατική αξιολόγηση, καθώς υπάρχουν επίσης και θετικές προσεγγίσεις. Τον Δεκέμβριο του 2015, το Κοινοβούλιο ενέκρινε τμήματα του Συντάγματος της Δημοκρατίας της Ζάμπιας (Τροπολογία-νομοσχέδιο), δηλαδή εκείνα που εξαιρέθηκαν από το συνταγματική διαδικασία του δημοψηφίσματος (Lumina, 2016α). Ο Πρόεδρος Edgar Lungu υπέγραψε το νέο σύνταγμα σε νόμο και τέθηκε σε ισχύ στις 5 Ιανουαρίου 2016.

1.9 ΤΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΟ ΔΗΜΟΨΗΦΙΣΜΑ ΤΟΥ 2016

Στις 11 Αυγούστου του 2016, η Δημοκρατία της Ζάμπιας διεξήγαγε εκλογές για την ανάδειξη του Προέδρου της Δημοκρατίας και των υπολοίπων μελών του Κοινοβουλίου, τους δημάρχους και τους συμβούλους (Lumina, 2019). Η εκλογική επιτροπή ανακοίνωσε οκτώ ημέρες αργότερα ότι οι εκλογές απέτυχαν έχοντας το όριο του 50% των ψηφοφόρων.

Η διαδικασία αυτή επηρεάστηκε από διάφορους παράγοντες, όπως ο χρόνος γύρω από τη διαδικασία μεταρρύθμισης και η έλλειψη δημόσιας εκπαίδευσης σχετικά με το συνταγματικό ζήτημα του δημοψηφίσματος (Lumina, 2016β). Σύμφωνα με τον νόμο για το δημοψήφισμα, τουλάχιστον το 50% του λαού της Δημοκρατίας της Ζάμπιας που δικαιούνται να είναι εγγεγραμμένοι ως ψηφοφόροι για τους σκοπούς των προεδρικών και κοινοβουλευτικών εκλογών πρέπει να ψηφίσουν στις εκλογές. Με άλλα λόγια, η απόλυτη πλειοψηφία των πολιτών άνω των 18 ετών απαιτείται να συμμετάσχει στη διαδικασία. Ήταν δύσκολο να καθοριστεί ο ακριβής αριθμός των ψηφοφόρων, καθόσον η τελευταία απογραφή πληθυσμού έγινε το 2010. Η Στατιστική Υπηρεσία υπολόγισε τον Μάρτιο του 2016 ότι υπήρχαν 7.528.091 πολίτες της Δημοκρατίας της Ζάμπιας- ψηφοφόροι που συμμετείχαν στο δημοψήφισμα.

Εάν αυτή η προβολή είναι ακριβής, τουλάχιστον 3.764.046 από τους ψηφοφόρους έπρεπε να ψηφίσουν, αλλά συμμετείχαν μόνο οι 3.345.471 (δηλαδή 44,44%) των ψηφοφόρων. Πρώτα απ' όλα, πρέπει να δοθεί έμφαση στο γεγονός ότι το ποσοστό του 50% είναι μια προϋπόθεση που οδηγεί στην μεταρρύθμιση της Δημοκρατίας. Πράγματι, η κατάσταση ήταν ιδιαίτερη δεδομένου ότι η ψήφος είναι ένα κατ' εξοχήν δικαίωμα όλων των ψηφοφόρων.

Το δικαίωμα στις εκλογικές αναμετρήσεις αποτελεί ένα πολύκροτο ζήτημα για πολλές χώρες που έχουν δημοκρατικό πολίτευμα. Ιδιαίτερα γιατί δεν έχει μόνον θετική διάσταση αλλά και αρνητική, με τη μορφή της εκλογικής αποχής.

Σύμφωνα με το άρθρο 7 του κώδικα για τις εκλογές, που εγκρίθηκε από το Συμβούλιο Δημοκρατικών Εκλογών κατά τη 18η σύνοδό του, στις 12 Οκτωβρίου 2006 συνιστάται να μην προβλεφθεί απαρτία εκλογής (στο ελάχιστο όριο-ποσοστό), επειδή ενσωματώνει τους ψηφοφόρους που απέχουν με εκείνους που ψηφίζουν αρνητικά.

Το ίδιο ισχύει και για την απαρτία έγκρισης (έγκριση με ελάχιστο ποσοστό εγγεγραμμένων ψηφοφόρων), δεδομένου ότι διακινδυνεύει μια δύσκολη πολιτική κατάσταση εάν το σχέδιο εγκριθεί από μια απλή πλειοψηφία χαμηλότερη από το απαραίτητο όριο. Αυτή η μορφή απαρτίας μπορεί να είναι τόσο υψηλή προκειμένου να κάνουμε την αλλαγή υπερβολικά δύσκολη. Εάν ένα κείμενο έχει εγκριθεί - ακόμη και από ένα ουσιαστικό ποσοστό - από την πλειοψηφία των ψηφοφόρων που στερούνται όμως απαρτίας, η πολιτική κατάσταση γίνεται εξαιρετικά αβέβαιη, καθώς η πλειοψηφία θα αισθανθεί ότι έχει στερηθεί νίκη χωρίς επαρκή λόγο. Τελευταίο αλλά όχι λιγότερο σημαντικό, ο κίνδυνος να παραποιηθεί το ποσοστό συμμετοχής είναι ο ίδιος όπως και για την απαρτία εκλογής [Ευρωπαϊκή Επιτροπή για τη Δημοκρατία μέσω του νόμου (Επιτροπή της Βενετίας), 2018]. Η ειρωνεία δε της ιστορίας είναι ότι ενώ το (παλιό) Σύνταγμα της Δημοκρατίας της Ζάμπιας προέβλεπε ότι όχι λιγότερο από το 50% αυτών που «δικαιούνται να είναι εγγεγραμμένοι» ως ψηφοφόροι για προεδρικές και κοινοβουλευτικές εκλογές, η τροποποιούμενη προς δημοψήφισμα διάταξη προέβλεπε όριο το 50% αυτών που «δικαιούνται να είναι εγγεγραμμένοι» και πάνω από το 50 % να ψηφισαν υπέρ (Lumina, 2016α).

Με άλλα λόγια, έγινε προσπάθεια να αντιγραφούν οι απαιτούμενες απαρτίες, οι οποίες θα συνεπάγονταν πολύ απαιτητική διαδικασία για την επίτευξη

συνταγματικών αλλαγών. Το ερώτημα του δημοψηφίσματος του 2016 ήταν: «Συμφωνείτε με την τροπολογία στο σύνταγμα για την ενίσχυση του νομοσχεδίου για τα δικαιώματα που περιλαμβάνονται στο μέρος III του Συντάγματος της Ζάμπιας και για κατάργηση και αντικατάσταση του άρθρου 79 του Συντάγματος της Ζάμπιας; Η ερώτηση εγείρει κριτική (Lumina, 2016b), καθώς η διατύπωση επί του θέματος δεν συνιστά ένα δίλημμα, αλλά περιλαμβάνει δύο διαφορετικά μέρη. Το πρώτο μέρος, που σχετίζεται με το νομοσχέδιο του Συντάγματος, ήταν ξεκάθαρο ενώ στο άλλο προέκυψαν προβλήματα, δεδομένου ότι πολλοί πολίτες αγνόησαν τις επιπτώσεις των προτεινόμενων αλλαγών που σχετίζονται με τη ρήτρα συνταγματικής τροποποίησης. Έτσι προέκυψε ένα «πρόβλημα διαχωρισμού», το οποίο οδήγησε σε σύγχυση.

Αυτό το πρόβλημα είναι πολύ σοβαρό αλλά όχι συχνό στην Ευρώπη. Σύμφωνα με τον προαναφερθέντος κώδικα, οι ερωτήσεις που υποβάλλονται σε ένα δημοψήφισμα πρέπει να διέπονται από ενότητα του περιεχόμενου: εκτός από την περίπτωση της συνολικής αναθεώρησης ενός κειμένου (σύνταγμα, νόμος), πρέπει να υπάρχει εγγενής σύνδεση μεταξύ των διαφόρων τμημάτων κάθε σύνδεσης που τίθεται σε ψηφοφορία, ώστε να εγγυάται την ελεύθερη ψήφο του ψηφοφόρου, ο οποίος δεν πρέπει να κληθεί να αποδεχθεί ή να αρνηθεί ως ολόκληρες διατάξεις χωρίς εγγενή σύνδεση (δεδομένου ότι μπορεί να είναι υπέρ ενός και εναντίον άλλου). Σε αυτήν την αλυσίδα ιδεών, η αναθεώρηση πολλών κεφαλαίων ενός κειμένου την ίδια στιγμή ισοδυναμεί με ένα ενιαίο κεφάλαιο. Προφανώς, αυτό δεν σημαίνει ότι τα διαφορετικά κεφάλαια δεν μπορεί να τεθούν χωριστά σε δημοψήφισμα [Ευρωπαϊκή Επιτροπή για τη Δημοκρατία μέσω του νόμου (Επιτροπή της Βενετίας), 2018].

Τα ζητήματα αρχής σχετικά με την αποτυχία του δημοψηφίσματος ήταν η ρήτρα απαρτίας και η παραβίαση της αρχής της ενότητας του περιεχομένου, αλλά έχουν παρατηρηθεί και διάφορα άλλα εμπόδια για μια ευρύτερη συμμετοχή, ιδιαίτερα λόγω του χαμηλού ποσοστού εκπαίδευσης και γνώσης ανάγνωσης των πολιτών, εκτιμώμενο σε 61,4% (Lumina, 2016b). Ένα δημοψήφισμα απαιτεί ότι οι προτεινόμενες αλλαγές προωθούν λογικά επιχειρήματα για να πείσουν την πλειονότητα των ψηφοφόρων να υποστηρίξουν τις αλλαγές, αλλά αυτό δεν συνέβη με το δημοψήφισμα στην προκειμένη περίπτωση (Lumina, 2016b). Στην πραγματικότητα, η αποτυχία του δημοψηφίσματος σημαίνει ότι το νομοσχέδιο του

Συντάγματος παραμένει άθικτο, όπως και οι διατάξεις σχετικά με τη συνταγματική τροποποίηση. Η απόρριψη από τους πολίτες της προτεινόμενης μεταρρύθμισης εμπόδισε, μεταξύ άλλων, ορισμένες οπισθοδρομικές διατάξεις, όπως το άρθρο που απαγόρευε αποτελεσματικά τις αμβλώσεις δηλώνοντας ότι η ζωή ξεκινά από τη σύλληψη (Lumina, 2016β).

1.10 ΤΟ ΝΟΜΟΣΧΕΔΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΗ ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ 2019

Στις προαναφερθείσες προεδρικές εκλογές, ο Πρόεδρος Έντγκαρ Λούγκου προερχόμενος από το κυβερνών πολιτικό κόμμα «πατριωτικό μέτωπο» (PF), εξασφάλισε μια στενή νίκη επί του Hakainde, ο οποίος ήταν υποψήφιος του Ηνωμένου Κόμματος για την Εθνική Ανάπτυξη (UPND) (Lumina, 2019). Το κόμμα της αντιπολίτευσης αμφισβήτησε το αποτέλεσμα των εκλογών στο συνταγματικό δικαστήριο, αλλά η αναφορά απορρίφθηκε λόγω τεχνικής φύσης. Αυτή η νομολογία προκάλεσε αβεβαιότητα και ένταση, που επιδεινώθηκαν, μεταξύ άλλων, με την κράτηση του Χιτσιλάμα με κατηγορίες προδοσίας και την προσωρινή αναστολή 48 μελών της αντιπολίτευσης του Κοινοβουλίου για την παρεμπόδιση του επίσημου ανοίγματος του Κοινοβουλίου από τον Πρόεδρο.

Τον Ιούνιο του 2018, το Συμβούλιο της Ζάμπιας για το Διακομματικό Διάλογο (ZCID) οργάνωσε διήμερη συνάντηση όλων των μεγάλων πολιτικών κομμάτων στη Siavonga, η οποία υιοθέτησε ορισμένες καινοτομίες σε πιθανές συνταγματικές, θεσμικές και εκλογικές μεταρρυθμίσεις, συμπεριλαμβανομένων των ακόλουθων θεμάτων:

- διαχωρισμός αρμοδιοτήτων και δικαστική ανεξαρτησία
- ανοχή, ελευθερία του συνέρχεσθε και ευγένεια στην πολιτική ακεραιότητα της εκλογικής διαδικασίας (Lumina, 2019).

Η συνάντηση αποφάσισε ομόφωνα ότι η διαδικασία του εθνικού διαλόγου πρέπει να διευκολύνεται από το ZCID και διοικείται από τα μητρικά όργανα της εκκλησίας, δηλαδή το Συμβούλιο της Εκκλησίας στη Δημοκρατία της Ζάμπιας, την Ευαγγελική Υποτροφία της χώρας και το Συνέδριο Καθολικών Επισκόπων της Ζάμπιας (Lumina, 2019). Κατέληξε επίσης στην απόφαση ότι οι αλλαγές στο Σύνταγμα πρέπει να εγκρίνονται από μια «λαϊκή συνέλευση». Ωστόσο, ο διάλογος και η συμφιλίωση, που πρέπει να λάβουν χώρα εντός δύο ετών, ξεκίνησαν τον Ιανουάριο του 2019, αλλά σταμάτησαν λόγω της αποχής του κόμματος «PF». Τον Μάρτιο του 2019, η κυβέρνηση αποφάσισε να εισαγάγει μια εθνική διαδικασία διαλόγου, μέσω

της τροποποίησης του Συντάγματος Νο. 6 του 2019, που ψηφίστηκε από το Κοινοβούλιο ένα μήνα αργότερα (Lumina, 2019). Αυτή η εθνική πράξη διαλόγου καθιέρωσε ένα φόρουμ διαλόγου, το οποίο ενέκρινε 9 από τις 15 αποφάσεις Siavonga και 3 νομοσχέδια, όπως το Σύνταγμα της Ζάμπιας τροποποίηση - νομοσχέδιο 2019. Η κυβέρνηση βασίστηκε σε αυτό το νομοσχέδιο, αλλά επίσης πρόσθεσε ορισμένες προτάσεις που δεν ήταν μέρος των συστάσεων του Φόρουμ και ως εκ τούτου, την 21η Ιουνίου 2019, κυκλοφόρησε το νομοσχέδιο του Συντάγματος της Ζάμπιας (Τροποποίηση) Νο. 10 του 2019 για σχολιασμό από το κοινό.

Όσον αφορά το ουσιαστικό μέρος του νομοσχεδίου, η πρόταση περιλαμβάνει «Χριστιανικά ήθη και ηθική» ως μέρος των εθνικών αξιών και αρχών (Lumina, 2019). Εκτός αυτού, οι προτεινόμενες αλλαγές προ οικονομούν τον πιθανό σχηματισμό κυβέρνησης «συνασπισμού» για την πρόληψη της επανάληψης των προεδρικών εκλογών. Επιπλέον, εάν μία από τις κύριες πτυχές των Συνταγματικών Μεταρρυθμίσεων του 2016 ήταν η προσπάθεια περιορισμού των εξουσιών του Προέδρου, ειδικότερα στο θέμα του διορισμού βασικών υπαλλήλων γραφείων, η νέα προσπάθεια μεταρρύθμισης αντιστρέφει πολλούς από αυτούς τους περιορισμούς. Οι προτάσεις αντικαθιστούν επίσης το απλό πλειοψηφικό σύστημα εκλογών με το μεικτό εκλογικό σύστημα και καταργούν τα διορισμένα μέλη του Κοινοβουλίου. Αξίζει να σημειωθεί ότι ενώ το νομοσχέδιο δεν αποσκοπεί επίσημα στην αλλαγή οποιασδήποτε πτυχής του δικαστικού σώματος, συμπεριλαμβάνει διαδικασίες για την απομάκρυνση των δικαστών από τα γραφεία και τις συνθέσεις του ανώτατου και του συνταγματικού δικαστηρίου, ενώ το δικαστικό σώμα ήταν εφοδιασμένο με τα διεθνή νομικά πρότυπα ανεξαρτησίας ήδη πριν από το Συνταγματική τροποποίηση 2016 (Sakala, 2013).

Η κυβέρνηση κατέθεσε το νομοσχέδιο στην Εθνοσυνέλευση, η οποία μπορεί να το υιοθετήσει με την πλειοψηφία των δύο τρίτων όλων των μελών (δηλαδή 110 - από 166) (Lumina, 2019).

1.11 ΑΠΟΙΚΙΟΚΡΑΤΙΑ ΚΑΙ ΝΕΟ-ΑΠΟΙΚΙΟΚΡΑΤΙΑ ΣΤΗΝ ΖΑΜΠΙΑ

Είναι γνωστό ότι η προ-αποικιακή Αφρική είχε ένα συνεκτικό σύστημα ανθρωπίνων δικαιωμάτων, αν και η φιλοσοφία που διέπει αυτό το σύστημα διέφερε από αυτό που ενέπνευσε το πρότυπο των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην Ευρώπη και τη Βόρεια Αμερική (Sakala, 2013).

Παρά τη μεγάλη ποικιλία στον τρόπο που λειτουργούσαν οι παραδοσιακές κοινωνίες της Ζάμπιας, οι συνήθειες νόμοι σχετίζονταν με ορισμένες θεμελιώδεις αρχές που βασιζόνταν στον σεβασμό των αξιών, της ηθικής και της λογικής.

Πριν από τον αποικισμό, οι διάφορες φυλές αποτελούσαν την έως σήμερα γνωστή ως φυλή της Ζάμπιας, η οποία είχε τα δικά της συστήματα δικαιοσύνης για την επίλυση διαφορών και για τη διατήρηση της ειρήνης και της τάξης μεταξύ των ατόμων (Sakala, 2013).

Παρόλο που τα συστήματα δικαιοσύνης διέφεραν από τη μια γηγενή ομάδα στην άλλη, διαμορφώθηκαν ορισμένα βασικά χαρακτηριστικά της οργάνωσής τους.

Όσον αφορά την αποικιοκρατία στην Αφρική, είναι αξιοσημείωτο ότι παρήγαγε κάποια ευεργετικά αποτελέσματα στο ζήτημα του καθεστώτος προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Για παράδειγμα, κατέστησαν παράνομοι οι γάμοι παιδιών-σκλάβων και οι καταναγκαστικοί γάμοι, και τέθηκαν σε ισχύ διάφορες άλλες νομοθεσίες που θα αναλυθούν σε επόμενο κεφάλαιο (Sakala, 2013).

Άλλωστε, η επαφή των Ευρωπαίων με τη σημερινή Ζάμπια χρονολογείται από τον 15^ο αιώνα και έχει να κάνει με την άφιξη ορισμένων Πορτογάλων εμπόρων, ενώ οι ίδιοι αποικιοκράτες εγκαταστάθηκαν στην ανατολική ακτή της Αφρικής και εργάζονταν σε δραστηριότητες που αφορούσαν το εμπόριο χρυσού (Ndulo et al, 1996).

Όσον αφορά τη δουλεία, οι Βρετανοί ήταν οι μεγαλύτεροι έμποροι σκλάβων στον κόσμο. Η πρώτη χώρα που κατάργησε τη δουλεία ήταν η Γαλλία, δεδομένου ότι ένα μέρος των Επαναστατών της είχε ξεσηκωθεί οργανώνοντας μεγάλες εξεγέρσεις. Το 1793, η Γαλλία αποφάσισε να αναγνωρίσει τα ανθρώπινα δικαιώματα στους σκλάβους της Αϊτής, λόγω της σφαγής των Γάλλων αποικιοκρατών σε αυτήν την περιοχή.

Ωστόσο, η αποικιοκρατία περιλάμβανε καταναγκαστική εργασία, καθώς και τη φορολογία των κατοίκων της περιοχής, όπως ήταν η περίπτωση της Βόρειας

Ροδεσίας. Με παρόμοιο τρόπο, η βρετανική διοίκηση ξεκίνησε μέσω της φορολογίας να κερδίζει έσοδα με σκοπό να αναγκάσει τους Αφρικανούς να εργαστούν σε φυτείες, και όχι για να εισπράττει το φόρο. Οι αφρικανικές οικογένειες απαγορεύτηκε να ζουν με έναν άλλο εργαζόμενο στην στέγαση φυτειών, και αν το έκαναν, υπήρχε ο κίνδυνος να συλληφθούν για διάπραξη παράνομης πράξης σύμφωνα με το νόμο. Μάλιστα, ένας εργαζόμενος που εγκατέλειπε μια φυτεία ήταν ένοχος για ποινικό αδίκημα (Quigley, 1992).

Στο σύνταγμα της Ζάμπιας την πρώτη και σημαντική νομοθεσία αποτελούσε η ανάπτυξη και η διεξόδυση του Ηνωμένου Βασιλείου στην επικράτεια της Ζάμπιας σύμφωνα με τον Βασιλικό Χάρτη της Βρετανικής Εταιρείας της Νότιας Αφρικής της 29ης Οκτωβρίου 1889 (Ndulo et al, 1996).

Πράγματι, μέσω των αμφισβητούμενων αφρικανικών συνθηκών για την αποτροπή των παραχωρήσεων από Αφρικανούς αρχηγούς, αυτή η εταιρεία επεξέτεινε την κυριαρχία της στην Ζάμπια.

Μέχρι το 1900, η βρετανική κυριαρχία και η εξουσία του μονάρχη σε ορισμένες χώρες της Κοινοπολιτείας, όπως στην Βορειοδυτική Ροδεσία ήταν έντονη. Το όνομα «Ροδεσία» καθιερώθηκε κατά το έτος του 1897. Τα εδάφη ενώθηκαν το 1911 και μέχρι την 1^η Φεβρουαρίου του 1924 αποτέλεσαν το Τάγμα της Βόρειας Ροδεσίας (Ndulo et al, 1996).

Κατά τη διάρκεια της αποικιοκρατίας, η χώρα δεν είχε το δικό της Σύνταγμα, παρά μόνο εκείνο που παρείχε το Westminster (Kasonde, 2008). Ωστόσο, μια σειρά διαρθρωτικών ρυθμίσεων που ψηφίστηκαν από την βρετανική κυβέρνηση για την προώθηση της διακυβέρνησης με την ενεργό συνεργασία των αποίκων και την γενικότερη αποδοχή από τους Αφρικανούς (Ndulo et al, 1996). Το διάταγμα της Βόρειας Ροδεσίας στο Συμβούλιο της 24ης Φεβρουαρίου 1924 εφάρμοσε τους κανόνες που έθεσαν τα Νομοθετικά και τα Εκτελεστικά Συμβούλια, ενώ το 1959 εισήχθη ένα νέο υπουργικό σύστημα.

Έτσι, προέκυψε μια ιδιόμορφη μορφή συνταγματισμού, καθώς το Ηνωμένο Βασίλειο ήθελε να αποκτήσει σταθερό πολιτικό πεδίο δράσης και η νομιμοποίηση μέσω συμβατικών νομικών εργαλείων, όπως τα Συντάγματα είχε σχεδιαστεί για να καλύπτει τις ανάγκες ενός κυρίαρχου κράτους. Επιπλέον, αυτά τα Συντάγματα ήταν εφοδιασμένα με ευελιξία, η οποία συνίστατο στην ευκολία με την οποία θα

μπορούσαν να τροποποιηθούν ως απάντηση στις πιέσεις και τις κρίσεις (Ndulo et al, 1996)

Το 1953, σημειώθηκε μια σοβαρή θεσμική ανάπτυξη, όπως η «Κεντροαφρικανική Ομοσπονδία» η οποία περιελάμβανε τη Βόρεια Ροδεσία, τη Νότια Ροδεσία και το Νιασαλάνδη. Ο φεντεραλισμός οδήγησε στην αύξηση του αφρικανικού εθνικισμού και το 1963 η «Κεντροαφρικανική Ομοσπονδία» κατέρρευσε (Kasonde, 2008).

Πιο συγκεκριμένα, το Ομοσπονδιακό Σύνταγμα του 1953 τροποποιήθηκε το 1962, μετά την συνταξιοδότηση του Nyasaland. Η πλήρης ψηφοφορία εμφανίστηκε την 1η Ιανουαρίου 1964 ενώ οι εκλογές της ίδιας χρονιάς έφεραν μια συντριπτική νίκη για την UNIP (Ndulo et al, 1996). Αυτή η δημοκρατική διαδικασία είχε ως αποτέλεσμα τον διορισμό του αρχηγού αυτού του κόμματος, Kenneth David Kaunda, ως πρωθυπουργό της τελευταίας κυβέρνησης της Βόρειας Ροδεσίας

Άλλωστε, το νέο Σύνταγμα που είχε δημιουργηθεί μέσω της Ανεξαρτησίας της Ζάμπιας κατά το 1964, όπως και τα προηγούμενα Συντάγματα, δεν ήταν δημιουργία του λαού της Ζάμπιας. Αντιθέτως, βασίστηκε σε ένα μοντέλο που ήταν σχεδιασμένο για τα αναδυόμενα έθνη πρώην βρετανικών αποικιών και προτεκτοράτων. Συγκεκριμένα, η κρατική κατασκευή της Ζάμπιας και οι συνταγματικές της βάσεις αποτελούν κληρονομιά του βρετανικού ιμπεριαλισμού (Gould, 2015).

Η νέο-αποικιοκρατία μελετήθηκε από τη θεωρία όχι μόνο στην περίπτωση της Ζάμπιας, αλλά και άλλων αφρικανικών πρώην αποικιών των ευρωπαϊκών χωρών. Ο όρος «νέο-αποικιοκρατία» επινοήθηκε από τον διάσημο φιλόσοφο Jean-Paul Sartre το 1956, χρησιμοποιήθηκε για πρώτη φορά από τον Kwame Nkrumah στο πλαίσιο των αφρικανικών συνοριακών εδαφών της αποικιοκρατίας που σημειώθηκε και εξαπλώθηκε κατά την δεκαετία του 1960. Ως αντιπροσωπευτική περίπτωση της ευρωπαϊκής νέο-αποικιοκρατίας θεωρείται το φαινόμενο που αναφέρεται ως «Françafrique» (δηλαδή «Γαλλία - Αφρική»). Αυτός ο όρος, εισήχθη το 1955 και σχετίζεται με τις συνεχιζόμενες στενές σχέσεις μεταξύ της μητροπολιτικής χώρας της Γαλλίας και των αποικιών της στην Αφρική.

Η ειρωνεία στην ιστορία της Ζάμπιας είναι ότι ενώ το πρώτο Σύνταγμα της Ζάμπιας προήλθε αποκλειστικά από το λαό της Ζάμπιας, παρόλα αυτά ήταν αντιδημοκρατικό.

Πράγματι, το Σύνταγμα του 1973 προέβλεπε ένα μονοκομματικό καθεστώς, το οποίο επικράτησε σε περισσότερες από 30 χώρες της Αφρικής. Το κυβερνών πολιτικό κόμμα εδραίωσε την εξουσία του έναντι της αρχή της δημοκρατίας όπως συνέβη με το κόμμα του Καούντα στην Ζάμπια, γεγονός που οδήγησε μεταξύ άλλων σε οικονομική εξαθλίωση.

Στη δεκαετία του 1960, ο ηγέτης της Τανζανίας, Julius Nyerere, ήταν ο πιο μεγάλος υποστηρικτής αυτού του κανόνα που επικρατούσε στην αφρικανική ήπειρο (Quigley, 1992).

2^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΤΟ ΙΣΧΥΟΝ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ ΤΗΣ ΖΑΜΠΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙ ΖΑΜΠΙΑΝΕΣ ΕΘΝΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΚΑΙ ΑΞΙΕΣ

2.1. ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΖΑΜΠΙΑΝΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑΣ

Το ισχύον σύνταγμα της Ζάμπιας είναι ένα σύνολο κανόνων που είναι σε ισχύ μετά Νόμος περί Συντάγματος της Ζάμπιας (Τροποποίηση), αρ. 2 του 2016. Η Ζάμπια και η γειτονική της χώρα, Τανζανία, έχει χαρακτηριστεί όχι μόνο από τα εφευρετικά ονόματα αλλά και από τις αποτυχημένες συνταγματικές διαδικασίες στη σημερινή εποχή του νεο-συνταγματισμού στην Αφρική (Mukosha, 2020).

Το άρθρο 6 του Συντάγματος της Ζάμπιας αναφέρεται στην έννοια των εθνικών συμβόλων, κατά τρόπο ασυνήθιστο τουλάχιστον για τα ισχύοντα ευρωπαϊκά συντάγματα. Ωστόσο, στα αφρικανικά συντάγματα υπάρχει η τάση να περιλαμβάνονται κανόνες για τις εθνικές σημαίες των χωρών της Αφρικής.

Η συνταγματική κανονικότητα της Ζάμπιας φαίνεται να είναι αρκετά λεπτομερής περιλαμβάνοντας μια σειρά από διάφορα σύμβολα της Δημοκρατίας. Τα εθνικά σύμβολα είναι τα εξής:

- ✓ Η εθνική σημαία,
- ✓ Ο εθνικός ύμνος,
- ✓ Το εθνόσημο,
- ✓ Η δημόσια και εθνική σφραγίδα και
- ✓ Το εθνικό σύνθημα της χώρας.

Ωστόσο, η παραπάνω καταγραφή δεν είναι ακριβής και λεπτομερής αφού ο συνταγματικός νομοθέτης απέφυγε να συμπεριλάβει συγκεκριμένο περιεχόμενο γι' αυτά. Τα αφρικανικά κράτη έχουν την εθνική σημαία του ως εθνικό σύμβολο. Για παράδειγμα, το πρώτο άρθρο του συντάγματος του 1991 της Δημοκρατίας της χώρας του Μπενίν αναφέρεται, μεταξύ άλλων, σε σύμβολα της Πολιτείας, αναφέροντας ότι το εθνικό έμβλημα είναι η σημαία με το πράσινο, κίτρινο και κόκκινο χρώμα.

Για την Ζάμπια, το περιεχόμενο του Συντάγματος της Ζάμπιας είναι ασαφές και ως εκ τούτου αμφισβητήσιμο, ωστόσο αυτός ο σχηματισμός έχει το πλεονέκτημα ότι εύκολα προσαρμόζεται στις ενδεχόμενες πολιτικές αλλαγές της μορφής του κράτους όσο και στις καλλιτεχνικές τάσεις. Το Σύνταγμα της Ζάμπιας είναι λεπτομερές και μεγάλο σε έκταση, ακολουθώντας μια παράδοση που σχετίζεται με τα λεγόμενα «συντάγματα» που εγκρίθηκαν από το αποικιακό καθεστώς της Βόρειας Ροδεσίας.

2.2 Ο ΑΦΡΙΚΑΝΙΚΟΣ ΝΕΟ - ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΣΜΟΣ ΜΕ ΕΜΦΑΣΗ ΣΤΑ ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

Η Δεύτερη Δημοκρατία της Ζάμπιας (1972-1991) χαρακτηρίστηκε από το μονοκομματικό, αυταρχικό καθεστώς του UNIP. Καθ' όλη την περίοδο από το 1973 έως το 1991 η οικονομία της Ζάμπιας συνέχισε να παραμένει στάσιμη με αποτέλεσμα τη δυστυχία πολλών τμημάτων της κοινωνίας της (Ndulo and Kent, 1996).

Καθώς η δύναμη έγινε πιο συγκεντρωτική όλο και περισσότερο στα χέρια του Kaunda (Sims et al., 2013), ο οποίος βρισκόταν στην πρώτη γραμμή του αγώνα για την ανεξαρτησία της από τη βρετανική κυριαρχία, ο δυσαρεστημένος με την ηγεσία του, Χάρι Νγκούμπουλα, στο Εθνικό Κογκρέσο της Αφρικής της Βόρειας Ροδεσίας, ίδρυσε το Εθνικό Κογκρέσο της Αφρικής της Ζάμπιας, και ο οποίος αργότερα έγινε επικεφαλής του Ενωμένου Εθνικού Κόμματος Ανεξαρτησίας. Ήταν ο πρώτος Πρόεδρος της ανεξάρτητης Ζάμπιας. Το 1973 και μετά από τις φυλετικές και τις διακομματικές βιαιοπραγίες, όλα τα πολιτικά κόμματα εκτός από το UNIP απαγορεύτηκαν μέσω τροποποίησης του συντάγματος μετά την υπογραφή της Διακήρυξης Choma. Ταυτόχρονα, ο Kaunda επέβλεψε την απόκτηση πλειοψηφικών μετοχών σε βασικές ξένες εταιρείες. Η πετρελαϊκή κρίση του 1973 και η μείωση των εσόδων από τις εξαγωγές έθεσαν τη Ζάμπια σε κατάσταση οικονομικής κρίσης. Η διεθνής πίεση ανάγκασε τον Kaunda να αλλάξει τον τρόπο εξουσίας του. Έτσι, προκηρύχθηκαν πολυκομματικές εκλογές το 1991, στις οποίες ο Φρέντερικ Τσιλούμπα, αρχηγός του Κινήματος Πολυμερούς Δημοκρατίας, διαδέχθηκε τον Καούντα.

Κατά την διαδικασία ανεξαρτησίας της Ζάμπιας, ο Kaunda κληρονόμησε μια χώρα με οικονομία που βρισκόταν ολοκληρωτικά υπό τον έλεγχο των ξένων επενδυτών και αποικιοκρατών. Για παράδειγμα, η Βρετανική Εταιρεία Νότιας Αφρικής (ιδρύθηκε από τον Βρετανό ιμπεριαλιστή Cecil Rhodes) διατηρούσε ακόμη εμπορικά περιουσιακά στοιχεία και δικαιώματα ορυκτών που είχε αποκτήσει από μια παραχώρηση που υπεγράφη με την Litunga του Bulozι το 1890.

Η αδυναμία της κυβέρνησης να εξασφαλίσει δάνεια ή να θεσπίσει οικονομικές μεταρρυθμίσεις όχι μόνο υπονόμωσε τη νομιμότητά της, αλλά επίσης

δεν κατάφερε να ξεπεράσει τις δυσκολίες και την δυσαρέσκεια των κοινωνικών τμημάτων της (Sims et al., 2013).

Το συνδικαλιστικό κίνημα και η επιχειρηματική κοινότητα, οι εκκλησίες, οι μελετητές και οι φοιτητές του Πανεπιστημίου, καθώς και οι νομικοί κατά καιρούς παρουσίασαν αυξημένη εχθρότητα (Ndulo και Kent, 1996).

Επίσης, αξιοσημείωτο είναι ότι υπήρξαν δύο σημαντικές προσπάθειες πραξικοπήματος, το 1980 και το 1990, με το δεύτερο να λαμβάνει χώρα για να διαμαρτυρηθούν ενάντια στο αυξανόμενο κόστος των τροφίμων, ιδιαίτερα του αραβοσίτου (Ndulo & Kent, 1996).

Στις αρχές της δεκαετίας του 1990 αναρριχήθηκε στην πολιτική σκηνή της Αφρικής ένα συνταγματικό καθεστώς, το οποίο ενστερνίστηκε την πλουραλιστική δημοκρατία και το κράτος δικαίου (Mvaebeme, 2019). Ο νεο-συνταγματισμός σε συνδυασμό με μια στροφή στον κλασικό οικονομικό φιλελευθερισμό σχετίζεται με τον ανταγωνισμό και την κινητικότητα της αγοράς (Μανιάτης, 2018α). Είναι αναγκαίο για τη ζωτικότητα και την ορθή λειτουργία της δημοκρατίας οι πληθυσμοί να φτάνουν ένα ελάχιστο επίπεδο εκπαίδευσης και οικονομικής ευημερίας (Senou, 2019).

Είναι αξιοσημείωτο, επίσης ότι τα δύο τρίτα των αφρικανικών χωρών εμπίπτουν στην κατηγορία των χωρών με χαμηλά επίπεδα ανάπτυξης, σύμφωνα με την έκθεση των Ηνωμένων Εθνών. Το αναπτυξιακό πρόγραμμα στην Ζάμπια ανέδειξε ένα χαμηλό ποσοστό αλφαριθμητισμού, το οποίο εκτιμήθηκε στο 61,4% του συνολικού ενήλικου πληθυσμού το 2016 (Lumina, 2016).

Ο αφρικανικός νέο-συνταγματισμός χαρακτηρίζεται ιδιαίτερα από την αναγνώριση και προώθηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Αυτή η παρατήρηση έχει, μεταξύ άλλων, σχέση με τα προαναφερθέντα, την παροχή του δικαιώματος στην τροφή, το οποίο απέκτησε το χαρακτήρα συνταγματικού δικαιώματος κατά την ίδια φάση στα συντάγματα διαφόρων κρατών, ειδικότερα της Λατινικής Αμερικής. Κατά τις τελευταίες δύο δεκαετίες το δικαίωμα στην τροφή αναδύθηκε σε διεκδικούμενο ανθρώπινο δικαίωμα (Tura, 2018). Τουλάχιστον 30 χώρες παγκοσμίως αναγνώρισαν ρητά το δικαίωμα στην τροφή για όλους τους ανθρώπους, ή κυρίως για συγκεκριμένες ομάδες όπως τα παιδιά και τα άτομα με ειδικές ανάγκες, κρατούμενους κ.α. Αυτό σημειώνεται σε χώρες όπως η Βραζιλία, η Κολομβία, η Κόστα Ρίκα, η Δημοκρατία του Κονγκό, η Αίγυπτος, τα Φίτζι, η Γουατεμάλα, η

Ονδούρα, η Κένυα, το Μαλάουι, οι Μαλδίβες, το Μεξικό, η Μολδαβία, το Νεπάλ, η Νικαράγουα, ο Παναμά, η Παραγουάη, οι Φιλιππίνες, η Νότια Αφρική και η Ζιμπάμπουε (Tura,2018). Όσον αφορά τη Ζάμπια, δεν έχει συμπεριλάβει το δικαίωμα στην τροφή στο Σύνταγμά της, αλλά περιλαμβάνει αρχές που συμβάλλουν στην θεσμοθέτηση του εν λόγω δικαιώματος.

Όλα τα ανωτέρω έρχονται σε αντίθεση με όσα σημειώνονται στην γειτονική χώρα, τη Ζιμπάμπουε, η οποία έχει επίσης μια χαρακτηριστική διαφορά στην πολιτική και συνταγματική της ιστορία με το άλλο γειτονικό κράτος, την Μποτσουάνα. Ωστόσο, από αυτό το πλούσιο κράτος της Μποτσουάνα δεν λείπει η ανεργία, της οποίας το ποσοστό αγγίζει το 20%, όπως ακριβώς η Ζάμπια έχει να αντιμετωπίσει σημαντικά κοινωνικοοικονομικά προβλήματα.

Έτσι, είναι προφανές ότι η ύπαρξη πόρων που δημιουργούν πλούτο δεν συνεπάγεται αναγκαστικά την οικονομική ευημερία των κατοίκων μιας χώρας. Εν πάση περιπτώσει, η Αφρική έχει συσχετιστεί με το νέο-πατερναλισμό (neopatrimonialism), το οποίο είναι ένα σύστημα κοινωνικής ιεραρχίας, στο οποίο οι «προστάτες» χρησιμοποιούν κρατικούς πόρους για να διασφαλίσουν του ξένους «πελάτες» του. Αυτό το φαινόμενο έχει τύχει κριτικής, καθώς υπονομεύει τους πολιτικούς θεσμούς και τις αρχές ενός κράτος δικαίου.

Αυτοί «οι προστάτες» είναι συνήθως υπάλληλοι γραφείων των κρατικών ιδρυμάτων που χρησιμοποιούν δημόσιους πόρους για να χτίσουν την προσωπική τους καριέρα σχετικά με τις σχέσεις που έχουν με τους ξένους επενδυτές προκειμένου να παραμείνουν στην εξουσία. Αυτή η πρακτική, ως εκ τούτου, είναι διαφορετική, σε σύγκριση με την απρόσωπη, τη βασισμένη σε τυπικούς κανόνες, οι οποίοι υποτίθεται ότι καθοδηγούν την δράση της εξουσίας. Η νέο-πατερναλιστική πολιτική αποτελείται από τα ακόλουθα χαρακτηριστικά:

- Υψηλή συγκέντρωση πολιτικής δύναμης,
- Η παροχή προσωπικών ευνοιών και
- Κατάχρηση κρατικών πόρων για πολιτική νομιμοποίηση (Soest, 2009).

Η πολιτική πρακτική της ελίτ της Ζάμπιας έχει χαρακτηριστεί από αυτό το σύστημα, ήδη από την ανεξαρτησία της (Soest, 2009). Οι Πρόεδροι της Δημοκρατίας, όπως ο Kaunda, ο Chiluba και ο Mwanawasa, έχουν αναγνωριστεί ως μεγάλες

προσωπικότητες που πλαισιώνονταν από υπουργούς και παρείχαν εύνοια σε πολλά μέλη της ελίτ. Εκτός αυτού, η κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη και το προφίλ των νέο-πατερναλιστών ήταν οι σημαντικότερες μεταβλητές στη διαμόρφωση του περιβάλλοντος και της οικονομικής διοίκησης της Ζάμπιας (Soest, 2009).

2.3 ΖΑΜΠΙΑΝΕΣ ΑΡΧΕΣ ΚΑΙ ΑΞΙΕΣ

Σύμφωνα με το άρθρο 8 του Συντάγματος της Ζάμπιας που σχετίζεται με τις αρχές του έθνους της Ζάμπιας, υπάρχει ένα άρθρο που περιλαμβάνει τις «εθνικές αξίες και αρχές» της χώρας χωρίς περαιτέρω αποσαφήνιση της εννοιολογικής διάκρισης μεταξύ αξιών και αρχών. Πρώτα απ' όλα, είναι προφανές ότι η έννοια «αξία» έχει προτεραιότητα έναντι της επόμενης έννοιας «Αρχές». Θεωρείται ότι η έννοια της «αξίας», πολύ περισσότερο σε σχέση με την έννοια της ενσωμάτωσης των αρχών, ευνοεί τη σύγχυση των αορίστων εννοιών ακόμα και καθ' υπερβολή. Στο συνταγματικό δίκαιο της Ζάμπιας, η βασική ιδέα για το θέμα συνίσταται σε «συνταγματικές εγγυήσεις», οι οποίες, κατά γενικό κανόνα, θα μπορούσαν να ταξινομηθούν σε τρεις κατηγορίες, από την πιο λεπτομερή ομάδα έως την ευρύτερη: από τα θεμελιώδη δικαιώματα και τις θεσμικές εγγυήσεις στις θεμελιώδεις (ή γενικές) αρχές.

Εν πάση περιπτώσει, ένα Σύνταγμα απαραίτητως είναι η ενσωμάτωση του νομικού κώδικα αξιών τόσο για το κράτος όσο και για τους πολίτες και θα μπορούσε να θεωρηθεί ως η ορθολογική αντιστάθμιση ορισμένων καλλιτεχνικών χαρακτηριστικών ενός έθνους-κράτους, όπως τα εθνικά σύμβολα.

Η λίστα αυτών των βασικών κανόνων είναι η ακόλουθη:

- ✓ Η ηθική και τα ήθη
- ✓ Ο πατριωτισμός και εθνική ενότητα του κράτους
- ✓ Η Δημοκρατία ο συνταγματισμός
- ✓ Η ανθρώπινη αξιοπρέπεια, η κοινωνική δικαιοσύνη, η ισότητα μεταξύ των πολιτών
- ✓ Η ορθή διακυβέρνηση του κράτους και η εξασφάλιση της ακεραιότητας και
- ✓ Η αειφόρος ανάπτυξη.

Αυτή η δήλωση αξιών εφαρμόζει παιδαγωγικό ρόλο για την κοινωνία και το προσωπικό του δημόσιου τομέα, όπως το προαναφερθέν σύνολο εθνικών συμβόλων. Ο όρος «αξία» είναι μάλλον ασυνήθιστος για ένα εθνικό Σύνταγμα, τουλάχιστον

όσον αφορά το κύριο κείμενο. Για παράδειγμα, στο προοίμιο του Συντάγματος του Μπενίν, ο συνταγματικός νομοθέτης αναφέρεται στις πολιτιστικές, φιλοσοφικές και πνευματικές αξίες του πολιτισμού, που ζωντανεύει τις μορφές πατριωτισμού των ανθρώπων.

Συγκριτικά, το άρθρο 2 της Συνθήκης της ΕΕ (Συνθήκη της Λισαβόνας) περιγράφει τις ευρωπαϊκές αξίες, όπως και το Σύνταγμα θα καθιέρωνε εθνικές αξίες. Είναι άξιο να σημειωθεί ότι αυτές οι αξίες (ανθρώπινη αξιοπρέπεια, ελευθερία, δημοκρατία, ισότητα, ο κανόνας του νόμου και σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, συμπεριλαμβανομένων των δικαιωμάτων των ατόμων που ανήκουν σε μειονότητες) θεωρούνται κοινές για τα κράτη μέλη.

Όσον αφορά τον αντίκτυπο των εθνικών αξιών της Ζάμπιας, το άρθρο 9 του Συντάγματος κάνει αναφορά ότι θα έπρεπε να ισχύουν η ερμηνεία του νόμου και η ανάπτυξη και εφαρμογή της κρατικής πολιτικής προκειμένου να ερμηνευθεί το εν λόγω κείμενο.

Η πρώτη ομάδα εθνικών αξιών και αρχών φαίνεται να διακρίνεται τυπικά σε δύο έννοιες, όπως η πλειονότητα των ομάδων της ίδιας λίστας, αλλά ουσιαστικά είναι μάλλον μονολιθική, κατά γενικό κανόνα. Ωστόσο, στα αγγλικά, οι όροι «ηθική» και «ήθος» χρησιμοποιούνται εναλλακτικά παρόλο που ορισμένες κοινωνικές ομάδες, όπως ακαδημαϊκές ή θρησκευτικές, κάνουν περιστασιακά τη διάκριση. Από τη μία πλευρά, η ηθική θα μπορούσε να εκληφθεί ως οι κώδικες συμπεριφοράς που αφορούν μια κοινότητα, οικογένεια, εταιρεία ή ακόμη και ένα έθνος στο σύνολό του. Από την άλλη, το ήθος αποδίδει την εικόνα των προσωπικών πεποιθήσεων για το τι είναι σωστό και τι λάθος. Ωστόσο, η διάκριση δεν είναι τόσο απλή, δεδομένου ότι η ηθική δεν είναι απλώς ένα ατομικό ζήτημα αλλά και ένα σύνολο κανόνων μέσα σε μια κοινωνική ομάδα, κυρίως όσον αφορά τη θρησκεία. Για παράδειγμα, η ομοφυλοφιλία θεωρείται αμαρτία μείζονος σημασίας στο πλαίσιο της χριστιανικής ηθικής και, με παρόμοιο τρόπο, θα μπορούσε να θεωρηθεί ανήθικη σύμφωνα με τις προσωπικές πεποιθήσεις. Παρόλα αυτά, θα ήταν ηθικά λάθος οποιαδήποτε διάκριση εις βάρος ενός ατόμου, απλώς και μόνο επειδή είναι ομοφυλόφιλος (Zambian Values, Antonios Maniatis).

Το ζήτημα της ομοφυλοφιλίας είναι ένα λεπτό ζήτημα, στη Ζάμπια, τόσο σε νομοθετικό όσο και σε νομικό επίπεδο. Παρόλο που η Ενότητα 155 για αφύσικα αδικήματα, του Κεφαλαίου XV « Αδικήματα κατά της ηθικής », του ποινικού

κώδικα, κεφάλαιο 87 των νόμων της Ζάμπιας, υιοθετεί μια διάκριση μεταξύ κακούργηματος και αδικήματος επί του θέματος, το κακούργημα τιμωρείται αυστηρά με βάση την θεμελιώδη αρχή της αναλογικότητας.

Όσον αφορά το κακούργημα, ο κώδικας κάνει αναφέρει ότι «Κάθε άτομο το οποίο :

(α) έχει σαρκική γνώση οποιουδήποτε ατόμου κατά της φυσικής τάξης ή

β) έχει σαρκική γνώση ενός ζώου ή

(γ) επιτρέπει σε ένα αρσενικό άτομο να έχει σαρκικές γνώσεις επ' αυτού ή

αυτής εναντίον της φύσης,

διαπράττει κακούργημα και υπόκειται, σε ποινή φυλάκισης για περίοδο όχι μικρότερη από δεκαπέντε ετών και μπορεί να καταδικαστεί σε ισόβια κάθειρξη ».

Δύο άντρες από τη Ζάμπια καταδικάστηκαν σε 15 χρόνια φυλάκισης επειδή είχαν συναινετικό συνέντευξη διατηρώντας την ιδιωτικότητα του δωματίου του ξενοδοχείου τους, το 2017. Οι υποστηρικτές της νομολογίας αυτής υπογράμμισαν το γεγονός ότι οι δύο αυτοί ακατάλληλοι- αταίριαστοι αντιμετωπίστηκαν με επιείκεια λαμβάνοντας τη μικρότερη ποινή των 15 ετών, ενώ θα μπορούσαν να λάβουν ισόβια κάθειρξη.

Τον Νοέμβριο του 2019, ο πρόεδρος των ΗΠΑ είπε ότι τρομοκρατήθηκε όταν έλαβε γνώση της ποινής αυτής. Σύμφωνα με πηγή της πρεσβείας, η άρνηση του Προέδρου Lungu να συνεργαστεί με τον πρόεδρο δεν άφησε στις ΗΠΑ άλλη επιλογή πέρα από το να ανακαλέσει τον πρόεδρο (The Millennial Source, 2019). Μετά την καταδίκη των δύο ομοφυλόφιλων, ένας επίσκοπος της Ζάμπιας κάλεσε τους συμπολίτες να προστατεύσουν τις δικές τους αξίες και τον πολιτισμό από εξωτερικές επιρροές (Hairsine, 2019).

Πολλά αφρικανικά κράτη χρησιμοποιούν το ποινικό τους δίκαιο στο θέμα της ομοφυλοφιλίας ενώ η μόνη χώρα που αναγνωρίζει τον γάμο των ομοφυλόφιλων είναι η μοναδική βιομηχανοποιημένη Αφρικανική χώρα, η Νότια Αφρική. Ορισμένες πολιτικές, όπως η Ζιμπάμπουε, ποινικοποιούν αποκλειστικά την ανδρική ομοφυλοφιλική δραστηριότητα (The Millennial Source, 2019).

Είναι αξιοσημείωτο ότι από τις 72 χώρες παγκοσμίως που ποινικοποιούν την ομοφυλοφιλία, τα 32 είναι αφρικανικά κράτη, ενώ σύμφωνα με τους μελετητές υπάρχουν πολλοί λόγοι για ομοφοβία στην Αφρική (Hairsine, 2019). Μεταξύ των πιο σημαντικών λόγων είναι τα ακόλουθα:

A. Αποικιακοί νόμοι

Η αφρικανική αποικιοκρατία είχε ηθικό αντίκτυπο στην καθημερινή ζωή των ντόπιων. Η τάση των νομικών να απαγορεύσουν τέτοιες κοινωνικές πρακτικές, ιδίως όσες σχετίζονται με την ιδιωτική ζωή και ηθική, υπήρξε βασική πολιτική των αποικιακών ηγεμόνων. Σε εκείνη την εποχή, προέκυψαν ορισμένα ευεργετικά αποτελέσματα στο θέμα της προστασίας των ανθρώπινων δικαιωμάτων. Για παράδειγμα, η αποικιοκρατία απαγόρευσε τους γάμους παιδιών σκλάβων και τους γάμους από ανάγκη (Sakala, 2013). Περισσότερες από τις μισές χώρες της Αφρικής, στις οποίες οι ομοφυλοφιλικές πράξεις απαγορεύονται, είναι πρώην βρετανικά προτεκτοράτα, όπου οι άποικοι που τα έλεγχαν εισήγαγαν νόμο που απαγορεύει τις «αφύσικες πράξεις» (Hairsine, 2019).

B. Θρησκευτική ηθική

Η περίπτωση της ηθικής σχετίζεται έμμεσα με το αποικιακό κίνημα, δεδομένου ότι η Αφρική άλλαξε σταδιακά τον θρησκευτικό της προσανατολισμό, κυρίως προς την επίσημη θρησκεία των Ευρωπαϊκών αποικιακών δυνάμεων. Περίπου το 93% των υποσαχάρων Αφρικανών είναι είτε Χριστιανοί (63%) ή μουσουλμάνοι (30%), ενώ και οι δύο αυτές θρησκείες είναι συχνά αντίθετες με αυτήν την πρακτική. Μερικοί ερευνητές πιστεύουν ότι οι Αμερικανοί ευαγγελικοί Χριστιανοί διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση μιας αρνητικής στάσης επί του θέματος σε διάφορες χώρες αυτής της περιοχής, όπως η Ουγκάντα, η Ζάμπια και η Ζιμπάμπουε προωθώντας σκόπιμα τις συντηρητικές θρησκευτικές ατζέντες (Hairsine, 2019).

Γ. Δυτική προέλευση της ομοφυλοφιλίας

Η ιδέα ότι η ομοφυλοφιλία εισάγεται από τη Δύση υποστηρίζεται συχνά από τους Αφρικανούς αλλά εκτενείς αποδείξεις που συλλέγονται από ανθρωπολόγους και άλλους μελετητές δείχνουν ότι οι πρακτικές του ίδιου φύλου και οι διαφορετικές σεξουαλικότητες μπορούν να βρεθούν σε όλη την ήπειρο και προ του αποικισμού (Hairsine, 2019).

Αυτό σημαίνει ότι η Ζάμπια ασχολείται με μια πολύ παρατεταμένη διαδικασία τροποποίησης διαφόρων διατάξεων στο Σύνταγμά του 1991, καθώς έχουν τεθεί σε ισχύ μετά τις τροποποιήσεις του 1996 και του 2016. Το 1996, το πολιτικό καθεστώς δεν θεσμοθέτησε τον προτεινόμενο κοσμικό χαρακτήρα του κράτους, παρά το

γεγονός ότι μπορεί αυτή η κοσμικότητα να ιδρύθηκε κατά τη δημιουργία ενός κράτους, για παράδειγμα τις ΗΠΑ, ή από ένα κράτος αργότερα, όπως είναι η περίπτωση της Γαλλίας. Τα συντάγματα, σε αντίθεση με τα θρησκευτικά δόγματα ή τις αρχές, είναι ένα σύγχρονο πολιτικό φαινόμενο, το οποίο στις δυτικές κοινωνίες τείνει να είναι λαϊκό (Marinho, 2014). Ακριβώς το αντίθετο, μια δήλωση σχετικά με τον χριστιανικό χαρακτήρα του Έθνους της Ζάμπιας εισήχθη στο προοίμιο του Συντάγματος, το οποίο θα μπορούσε να ενισχυθεί με την έγκριση του τροποποιητικού νομοσχεδίου 10 του 2019. Η προτεινόμενη αλλαγή είναι σχετική με το σύνολο της «ηθικής και ήθους», το οποίο θα μπορούσε να μετατραπεί σε «Χριστιανική ηθική και ήθη», ενώ η ρήτρα για τον πολυθρησκευτικό χαρακτήρα της Δημοκρατίας, που υιοθετήθηκε το 2016, θα διαγραφόταν. Το 2020, ένα από τα επιχειρήματα που χρησιμοποιήθηκαν για να υποστηρίξουν αυτή την αλλαγή συνίστατο στον αγώνα κατά της ομοφυλοφιλίας. Ωστόσο, αυτή η πολιτική γνώμη, προφανώς επηρεασμένη από τις προαναφερθείσες εξελίξεις των προηγούμενων μηνών, δεν είναι ακριβής, πόσο μάλλον το γεγονός ότι η συσχέτιση μεταξύ του συνταγματικού «Χριστιανισμού» της ηθικής και του ζητήματος της ομοφυλοφιλίας ήταν ανύπαρκτη, τουλάχιστον ρητά, στη συζήτηση για το νομοσχέδιο 10 του 2019.

Σύμφωνα με έναν ερευνητή, λέγεται ότι εκείνοι οι πολιτικοί που είναι συχνά πιο παθιασμένοι στις αντι-γκέι αντιλήψεις τους, όπως στη Ζάμπια και την Ουγκάντα, οδήγησαν χώρες όπου η δημοκρατία βρισκόταν σε παρακμή (Hairsine, 2019). Οι προαναφερθείσες προτάσεις για την τροποποίηση, που σχετίζονται με τη θρησκεία, έχουν προέλθει από μια πρωτοβουλία του κυβερνώντος κόμματος « Πατριωτικό Μέτωπο » και έχουν υποστηριχθεί από τις ομάδες της Πεντηκοστιανικής Εκκλησίας (Lumina, 2019), και αφορούσαν την επανεκλογή του Προέδρου Lungu το 2016.

Το 2017, ο Πρόεδρος, στο πλαίσιο της υποχρέωσής του, έχοντας υπόψη το άρθρο 9 παράγραφος 2 του Συντάγματος, ότι μία φορά κάθε χρόνο υποβάλλει έκθεση στην Εθνοσυνέλευση σχετικά με την πρόοδο που σημειώθηκε στην εφαρμογή των εθνικών αξιών και αρχών της Ζάμπιας, εξέφρασε την ανησυχία του για το υψηλό ποσοστό εγκυμοσύνης εφήβων και πρώιμων γάμων. Όπως σχολίασε, οι εφηβικές εγκυμοσύνες και οι πρόωροι γάμοι υποδεικνύουν κακοποίηση κοριτσιών κλέβοντάς τους ένα λαμπρότερο μέλλον και στερώντας τους την ευκαιρία να αποφασίσουν (Anonymous, 2018a). Αυτή η προσέγγιση δεν είναι άσχετη με τη χριστιανική ηθική αλλά ενσωματώνεται στο πλαίσιο της δεοντολογίας (ηθική) αναφορικά με

οικογενειακά θέματα. Αναλογικά, αυτή η ανησυχία για την δημιουργία πρώιμων οικογενειών αποκατάστασης των γυναικών μπορεί να παραλληλιστεί με την προαναφερθείσα παλιά απαγόρευση της εξαναγκασμένων γάμων. Έτσι, υπάρχει μια σταθερή επίσημη πολιτική για την αντιμετώπιση των σεξουαλικών σχέσεων των μελών της κοινωνίας, ιδίως στο θέμα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των ανηλίκων, οι οποίοι θεωρούνται η βασική ευάλωτη κοινωνική ομάδα του πληθυσμού της Ζάμπιας.

Τέλος πάντων, είναι αξιοσημείωτο ότι ερωτήματα που σχετίζονται με τα ήθη και κυρίως με την ηθική πολλές περιπτώσεις σχετίζονται με την προστασία τόσο της υγείας όσο και της αισθητικής διάστασης του ανθρώπινου σώματος, για παράδειγμα στο θέμα της εφηβικής εγκυμοσύνης. Η Ζάμπια έχει ένα σημαντικό πρόβλημα που σχετίζεται με το HIV / AIDS, ενώ μερικοί από τους λόγους για τους οποίους οι ομοφυλόφιλοι και οι αμφιφυλόφιλοι άνδρες διατρέχουν υψηλότερο κίνδυνο HIV από ό, τι οι ετεροφυλόφιλοι. Η Ζάμπια λαμβάνει 500 εκατομμύρια δολάρια κάθε χρόνο από τις ΗΠΑ για οικονομική υποστήριξη, μεγάλο μέρος των οποίων προοριζόταν για την πρόληψη του HIV / AIDS (The Millennial, Πηγή, 2019).

Η δεύτερη ομάδα εθνικών αξιών και αρχών σχετίζεται με τον πατριωτισμό ο οποίος περισσότερο συναισθηματικός παρά μια ιδεολογική τάση που σχετίζεται με την πατρίδα. Χρήζει προστασίας, ιδιαίτερα έναντι πιθανών εξωτερικών εχθρών. Είναι εγγενώς συνδεδεμένος με τα προαναφερθέντα εθνικά σύμβολα, κυρίως τη σημαία. Η αναφορά στο πατριωτισμό ταιριάζει με τις συνταγματικές διατάξεις για τις Ένοπλες Δυνάμεις, αλλά και το συγκριτικό συνταγματικό νόμο που δεν έχει να κάνει αποκλειστικά με θέματα εξωτερικών υποθέσεων. Για παράδειγμα, το άρθρο 120 του Ελληνικού Συντάγματος αναφέρει ότι η αφοσίωση στην Πατρίδα και τη Δημοκρατία αποτελεί θεμελιώδη υποχρέωση όλων των Ελλήνων. Προσθέτει, μεταξύ άλλων, ότι η τήρηση αυτού του κειμένου εξαρτάται από τον πατριωτισμό των Ελλήνων που έχουν το δικαίωμα και την υποχρέωση να αντιστέκονται με οποιονδήποτε τρόπο εναντίον οποιουδήποτε προσπαθεί να το καταστείλει με τη βία.

Άλλωστε, η εθνική ενότητα είναι μια αμείωτη έννοια, η οποία σχετίζεται με άλλες παρόμοιες διατάξεις, όπως η δήλωση του ενιαίου και αδιαίρετου χαρακτήρα της Δημοκρατίας, που καθιερώθηκε ρητά στο άρθρο 4 παρ. 3 της τρέχουσας έκδοσης του Συντάγματος. Ο συνταγματισμός της Ζάμπιας οδήγησε στο πρότυπο της ενιαίας Δημοκρατίας ενισχυμένος από σημαντικές εθνικές αξίες, παρά το γεγονός ότι ο νεο-συνταγματισμός της Δημοκρατίας της Ζάμπιας έχει την αφρικανική τάση να προωθεί

την πολυπολιτισμικότητα (πλουραλισμός) (Μανιάτης, 2019α). Αυτή η τάση συνδέεται με μια σημαντική, διαχρονική «σύμβαση του συντάγματος» της Ζάμπιας, που αποτελείται από την πρακτική της «εξισορρόπηση της φυλής» όσον αφορά τη διακυβέρνηση. Σε κάθε περίπτωση, κατά το δραματικό έτος 1969, ένα από τα μεγαλύτερα γεγονότα ήταν η διάλυση του βασιλείου του Βαροτελάνδη, που είχε καταλήξει να είναι «Δυτική επαρχία», ίση με τις άλλες επαρχίες. Η Ζάμπια ενίσχυσε την εθνική ενότητα μέσω παράνομων ή βίαιων επιχειρήσεων μερικές φορές.

Η τρίτη ομάδα εθνικών αξιών και αρχών εντοπίζεται στην περίοδο του νεο συνταγματισμού, οπότε όπως και οι υπόλοιπες αφρικανικές χώρες, η Ζάμπια απέκτησε ένα σύνταγμα, βασισμένο στο αυθεντικό μοντέλο της δημοκρατίας.

Είναι αξιοσημείωτο ότι η δημοκρατία είναι μια κλασική αξία, δεδομένου ότι εφευρέθηκε από τους αρχαίους Έλληνες. Πράγματι, πρόκειται για την πιο σημαντική κληρονομιά του ελληνικού έθνους στην ανθρωπότητα. Η αρχή της κυριαρχίας των ανθρώπων αποτελείται από τα ουσιαστικά «δήμος» («common people») και «κράτος», που σημαίνει κανόνας, δύναμη. Πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στο γεγονός ότι η δημοκρατία αποτελεί μια συγκεκριμένη μορφή πολιτικής ισότητας όλων των πολιτών, έχοντας έναν περιεκτικό χαρακτήρα ιδιαίτερα υπέρ των ασθενέστερων κοινωνικών ομάδων και τάξεων.

Στην Πρώτη Δημοκρατία της Ζάμπιας, ένα νομοσχέδιο για την τροποποίηση του Συντάγματος απαιτούσε ψήφους όχι λιγότερο από τα δύο τρίτα όλων των μελών της Εθνοσυνέλευσης, αλλά απαιτείται μια έγκριση μέσω δημοψηφίσματος, ειδικά σε περίπτωση που η τροποποίηση είχε να κάνει με οποιοδήποτε μέρος του Συντάγματος σχετικά με τα θεμελιώδη δικαιώματα. Αυτές οι συνθήκες δημοκρατίας εξαλείφθηκαν κατά το δραματικό έτος 1969, μέσω του «Δημοψηφίσματος για τον τερματισμό όλων των δημοψηφισμάτων», γεγονός που αργότερα διευκόλυνε την υιοθέτηση ενός μονοκομματικού συστήματος διακυβέρνησης (Ndulo et al, 1996).

Εξάλλου, η Ζάμπια είναι ένα συνταγματικό κράτος, όπως επισημαίνεται στο άρθρο 4 παράγραφος 1 του Συντάγματος, σύμφωνα με το οποίο αυτή η χώρα είναι Δημοκρατία υπό συνταγματική μορφή διακυβέρνησης. Ωστόσο, το να είναι Συνταγματικό Κράτος δεν συνεπάγεται απαραίτητα την εφαρμογή του αυθεντικού μοντέλου συνταγματισμού. Σύμφωνα με την νομολογία του Συνταγματικού Δικαστηρίου στην απόφασή του συμμετέχοντας του Προέδρου της Εθνοσυνέλευσης,

όλα τα θεσμικά όργανα και τα υψηλά αξιώματα που δημιουργούνται από το Σύνταγμα υπακούουν στο Σύνταγμα (Mukosha, 2000).

Αυτή είναι μια σημαντική καθυστέρηση έναντι των υπολοίπων χωρών της Αφρικής, όπως και για την υιοθέτηση του μοντέλου του Συνταγματικού Δικαστηρίου. Αυτό σημαίνει ότι στην Αφρική την περίοδο του νεο-συνταγματισμού, η δημοκρατία και ο μηχανισμός του Συνταγματικού Δικαστηρίου έχει χρησιμοποιηθεί ως ουσιώδης και διαδικαστική εγγύηση στον τομέα του Συνταγματικού νόμου. Το κράτος δικαίου στην Αφρική φαίνεται να έχει τη μορφή του διπλού κινήματος που συνίσταται στη μετάβαση στον εκδημοκρατισμό και στη συμβολή του συνταγματικού δικαστή (Ba, 2019. Πριν από το Σύνταγμα της Ζάμπια (Τροποποίηση), αριθ. 2 του 2016, όλα τα συνταγματικά θέματα αντιμετωπίζονταν με τη συμβατική δικαιοσύνη. Αυτή η ικανότητα αποδόθηκε στο Ανώτατο Δικαστήριο, το οποίο ήταν το υποκατάστατο του *suī generis* μηχανισμού δικαιοδοτικού ελέγχου της αντισυνταγματικότητας του δικαίου. Σε κάθε περίπτωση, το Ανώτατο Δικαστήριο θα μπορούσε επίσης να παρέμβει, κατόπιν έφεσης.

Η τέταρτη ομάδα εθνικών αξιών και αρχών φαίνεται να είναι η πιο προβληματική, κυρίως επειδή περιλαμβάνει πολλά στοιχεία χωρίς επαρκή σύνδεση, αν και προφανώς σχετίζεται με την αναγνώριση και την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Το βασικό στοιχείο συνίσταται στην ανθρώπινη αξιοπρέπεια, η οποία εγείρει κριτικές. Πρώτα απ' όλα, ο πιο κατάλληλος όρος θα ήταν ανθρώπινη «αξία» αντί για «αξιοπρέπεια». Πρέπει να τονιστεί ότι το 1975 ο νομοθέτης του νέου ελληνικού συντάγματος, υιοθέτησε την αρχική διάθεση στο συγκριτικό συνταγματικό δίκαιο, για την προστασία της αξιοπρέπειας του ανθρώπινου όντος. Πρόκειται για το άρθρο 2 παρ. 1 του Συντάγματος, αναφέροντας ότι «Ο σεβασμός και η προστασία της αξίας του ανθρώπου αποτελεί την πρωταρχική υποχρέωση του κράτους». Η πηγή έμπνευσης για την υιοθέτηση αυτής της διάθεσης, η οποία είναι μοναδική στην Ελληνική Συνταγματική Ιστορία, συνίστατο στη διάθεση του άρθρου 1 παρ. 1 και 2 του Συντάγματος της Γερμανίας του 1949 και του άρθρου 2 του Συντάγματος της Ιταλίας του 1947.

Το Σύνταγμα της Ζάμπιας αναπτύσσει την αρχή της ανθρώπινης αξιοπρέπειας ακριβώς στην τέταρτη ομάδα αξιών ενώ το ελληνικό μόλις στο άρθρο 2 του,

υποδεικνύοντας την ειδική υποχρέωση και βασικό καθήκον της Ελληνικής Δημοκρατίας να προστατεύει την ανθρώπινη αξία

Όσον αφορά τις υπόλοιπες εθνικές αξίες της τέταρτης ομάδας, υπάρχει μια υπερβολή στην αρχή της ισότητας, η οποία θα μπορούσε να τονιστεί ως γενική αρχή, για παράδειγμα έναντι άλλων παρόμοιων, όπως η δικαιοσύνη. Ωστόσο, είναι θετικό ότι η επιείκεια υπερισχύει, ενώ στο συγκριτικό δίκαιο ο νομοθέτης φαίνεται απρόθυμος να κάνει αναφορά σε αυτή, ακόμη και σε κατώτερες πηγές δικαίου. Η ισότητα αποτελεί ένα από μια από τις πιο σημαντικές γενικές αρχές της συνταγματικής τάξης. Τα δημοκρατικά καθεστώτα βασίζονται κυρίως σε δύο αρχές, την ελευθερία και την ισότητα. Η ισότητα θα μπορούσε να διακριθεί στις ακόλουθες αρχές:

A. Ισότητα (με αυστηρή έννοια), υπό την έννοια της ισότητας (μαθηματικής) των αξιών,

B. Αναλογικότητα, δηλαδή ισότητα κλασμάτων (αναλογία),

Γ. Ισότητα, με την έννοια της ισότητας παρόμοιων πραγμάτων, με βάση την ελληνική λέξη «επιείκεια» (Maniatis, 2011),

Δ. Δημοκρατία, υπό την έννοια της ισονομίας, δηλαδή της ισότητας των πολιτών στο κατοχή κρατικής εξουσίας, όπως έχει ήδη επισημανθεί.

Η πέμπτη ομάδα εθνικών αξιών και αρχών αφορά τη χρηστή διακυβέρνηση η οποία σχετίζεται εγγενώς με την ηθική και κυρίως με τα ήθη, κατά την έννοια της πολιτικής δεοντολογίας, ενώ και η ακεραιότητα είναι μια όψη χρηστής διακυβέρνησης. Με άλλα λόγια, η αρχή της χρηστής διοίκησης (και ο επακόλουθος κανόνας ακεραιότητας των δημοσίων υπαλλήλων) δεν είναι μια ανεξάρτητη αρχή αλλά μια μορφή δεοντολογίας. Είναι επίσης αξιοσημείωτο ότι η πολιτική πρακτική της ελίτ της Ζάμπιας έχει χαρακτηριστεί από νέο- πατερναλισμό (neopatrimonialism), από την ανεξαρτησία της (Soest, 2009). Πρόεδροι της Δημοκρατίας, όπως ο Kaunda, ο Chiluba και ο Mwanawasa, συμπεριφέρονταν ως μεγάλοι άνδρες οι οποίοι τακτικά περίστρεφαν τους υπουργούς τους και διατηρούσαν μεγάλα γραφεία, τα οποία είναι ενδεικτικά της παροχής προσωπικών ευνοιών σε άλλα μέλη της ελίτ (Μανιάτης, 2019β).

Η έβδομη ομάδα εθνικών αξιών και αρχών περιλαμβάνει την αρχή της αειφορίας αναφορικά με το περιβάλλον, μέσω της τροποποίησης του 2001. Σε αντίθεση με τη γενική του τάση να δημιουργεί συνδυασμούς αξιών και αρχών, που θα μπορούσαν να εμφανιστούν με τη μορφή «βιωσιμότητας και ανάπτυξης», υιοθέτησε την κοινή πρακτική που συνίσταται στο συνδυασμό της βιωσιμότητας και του δικαιώματος στην κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη, δίνοντας έμφαση στην ανάπτυξη. Αυτή η ανάγκη για ανάπτυξη, η οποία ήταν μια διαρκής απαίτηση του υπανάπτυκτου κόσμου, συνδυάστηκε με τη νέα τάση προστασίας του περιβάλλοντος, που σχετίζεται ιδιαίτερα με την ανησυχία του οικολογικού κινήματος στις ανεπτυγμένες χώρες. Ωστόσο, η βιωσιμότητα επιβεβαίωσε την αυτονομία και τη γενικότητά της δυναμικής στο συγκριτικό δίκαιο, για παράδειγμα ρυθμίζοντας ολόκληρο το φαινόμενο του τουρισμού παγκοσμίως. Αποτελείται από την εμβληματική αρχή του Περιβαλλοντικού Δικαίου, που ανήκει στην τρίτη γενιά θεμελιωδών δικαιωμάτων, που αναφέρονται κυρίως στο δικαίωμα στο περιβάλλον.

3^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΔΗΜΟΣΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ ΤΗΣ ΖΑΜΠΙΑΣ

3.1. Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΤΗΣ ΖΑΜΠΙΑΣ

Η αποικιοκρατία της χώρας της Ζάμπιας σχετιζόταν με τα πολιτικά και οικονομικά συμφέροντα που υπήρχαν λόγω της εξόρυξης χαλκού (Soest, 2009). Η ιστορική αναδρομή της διαδρομής και της εξέλιξης της οικονομικής κατάστασης της Ζάμπιας συγκεντρώνει το ενδιαφέρον των μελετών. Αρχικά, πρέπει να σημειωθεί ο «οικονομικός πόλεμος» και το πολιτικό καθεστώς της Ζάμπιας σε διάφορες ριζοσπαστικές ενέργειες κατά την περίοδο (1964-1972), κυρίως κατά το έτος του 1969.

Η Ζάμπια είναι προικισμένη με αφθονία φυσικών πόρων που περιλαμβάνουν ποτάμια, δάση και άγρια ζωή. Η διαχείριση των πόρων της άγριας φύσης της χώρας

γίνεται μέσω εθνικών πάρκων και περιοχών διαχείρισης παιχνιδιών (GMA) που υποστηρίζονται από την κυβέρνηση και ιδιωτικών αγώνων παιχνιδιών. Ο κύριος στόχος αυτής της επισκόπησης πολιτικής στον τομέα της άγριας πανίδας είναι να ενοποιήσει τα ευρήματα που συλλέχθηκαν από μια εκτενή βιβλιογραφία που δημοσιεύτηκε κατά τη διάρκεια της τρέχουσας πολιτικής και την ανάλυση των βασικών επαγγελματιών του τομέα.

Ο δεύτερος στόχος είναι η ανάλυση αυτών των ευρημάτων με σκοπό τη διατύπωση γενικών συστάσεων για την ενημέρωση του σχεδιασμού του νέου οράματος και της νέας πολιτικής του τομέα. Αυτό το έγγραφο στοχεύει στον εντοπισμό ζητημάτων πολιτικής που θα παρέχουν τη βάση για τη δημιουργία ενός ευνοϊκού περιβάλλοντος για την ανάπτυξη του τομέα της άγριας ζωής ως τομέα ανάπτυξης σύμφωνα με το Έκτο Εθνικό Σχέδιο Ανάπτυξης (SNDP) και το όραμα 2030. Περιέχει πέντε προσωρινές προτεραιότητες συστάσεις που προσφέρουν πρακτικές λύσεις και έξι στρατηγικές επιλογές που αποτελούν στόχους πολιτικής.

Συμπερασματικά, η βελτίωση του πλαισίου πολιτικής θα μπορούσε να έχει μεγάλο αντίκτυπο στον τρόπο με τον οποίο οι άνθρωποι και η άγρια ζωή σχετίζονται και συνυπάρχουν στη Ζάμπια. Αυτή η αναθεώρηση πολιτικής επιβεβαίωσε ότι, ενώ είναι απαραίτητα σημαντικά μέτρα πολιτικής, ιδίως για την κοινή ανάπτυξη, η υιοθέτηση μιας μελλοντικής πολιτικής άγριας φύσης και πράξης δεν θα είναι αρκετή εάν δεν συνοδεύεται από σαφή προθυμία εκ μέρους της κυβέρνησης να αναδιοργανώσει και να ενισχύσει τη Ζάμπια.

Η Ζάμπια έχει τεράστια οικονομική δυναμική λόγω της πλούσιας προσφοράς φυσικών πόρων, και με κατά κεφαλήν εισόδημα 1.070 \$, έχει φτάσει σε κατάσταση χαμηλότερου μεσαίου εισοδήματος. Οι ισχυρές επιδόσεις της ανάπτυξης κατά την τελευταία δεκαετία (6,3% ετησίως μεταξύ 2006 και 2010) είναι αποτέλεσμα καλώς διαχειριζόμενων μακροοικονομικών πολιτικών, υψηλών τιμών χαλκού και βελτιωμένων φιλικών προς τους επενδυτές πολιτικών που έχουν ως αποτέλεσμα την αύξηση των άμεσων ξένων επενδύσεων. Παρά την έντονη ανάπτυξη τα τελευταία χρόνια, τα επίπεδα φτώχειας παραμένουν υψηλά (60 τοις εκατό από το 2010) ωστόσο τα οφέλη της ανάπτυξης δεν έχουν μειωθεί και ως εκ τούτου η ανισότητα αυξάνεται (ο συντελεστής Gini αυξήθηκε κατά την τελευταία δεκαετία από 47,4 σε 52,6).

Το πραγματικό ΑΕΠ αυξήθηκε κατά 6,5 και 7,6%, το 2011 και το 2010, αντίστοιχα, και στις υπηρεσίες, κατασκευές και την εξόρυξη παρέμεινε η μεγάλη συνεισφορά στην ανάπτυξη. Αυτό το επίπεδο ανάπτυξης είναι πάνω από το μέσο όρος της υποσαχάριας 5,5 τοις εκατό κατά την ίδια περίοδο, κάνοντας την οικονομία της Ζάμπιας από τις ταχύτερα αναπτυσσόμενες οικονομίες στην περιοχή. Η ανάπτυξη οφείλεται στις αυξήσεις των εξορυκτικών δραστηριοτήτων, ενισχυμένη από επενδύσεις στον τομέα της εξόρυξης στις αρχές του 2009 (επέκταση στις κατασκευαστικές δραστηριότητες), την ανάκαμψη του τουρισμού μετά την πτώση του 2008 και την αύξηση της γεωργικής παραγωγής, συμπεριλαμβανομένων διαδοχικών συγκομιδών αραβοσίτου. Οι υπηρεσίες και η κατασκευή έχουν μέσο όρο περισσότερο από 73% στο ρυθμό ανάπτυξης μεταξύ 2008 και 2011, με την εξόρυξη και τα λατομεία να αποτελούν περίπου το 14 τοις εκατό. Παραμένουν τα μερίδια της γεωργίας και της μεταποίησης σχετικά μικρά. Οι υψηλές τιμές χαλκού οδήγησαν στη μεταλλευτική συμβολή στο ΑΕΠ. Κοιτώντας μπροστά, οι μεσοπρόθεσμες οικονομικές προοπτικές της Ζάμπιας παραμένουν σταθερές, αλλά ευάλωτες σε κινδύνους από μια παγκόσμια οικονομική επιβράδυνση. Η αύξηση του πραγματικού ΑΕΠ προβλέπεται περισσότερο από έξι τοις εκατό το 2012, με βάση την προσδοκία για συνεχή ανάπτυξη στον τομέα των ορυχείων, των κατασκευών και του τουρισμού, καθώς και ανανεωμένη επέκταση στην κατασκευή, τη μεταφορά και τη βιομηχανία της επικοινωνίας.

3.2 Ο «ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ» ΣΤΗΝ ΠΡΩΤΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΤΗΣ ΖΑΜΠΙΑΣ

Η πρώτη Δημοκρατία της Ζάμπιας (1964-1972) ρυθμίστηκε και οργανώθηκε με βάση το Σύνταγμα της ανεξαρτησίας, το οποίο ψηφίστηκε από το Ηνωμένο Βασίλειο μέσω διαπραγματεύσεων με διάφορες κοινωνικές ομάδες της Βόρειας Ροδεσίας και του Βαροτσέλαντ και τέθηκε σε ισχύ το 1964. Όλα τα κυρίαρχα κράτη της Αφρικής διαθέτουν γραπτό Σύνταγμα, με εξαίρεση τη Ζάμπια.

Το Σύνταγμα ήταν πολύ ευέλικτο και προέβλεπε την συμμετοχή της πλειοψηφίας των δύο τρίτων της Εθνικής Συνέλευσης για την τροποποίηση των διατάξεών της. Σε αντίθεση με τα άλλα αφρικανικά συντάγματα, επέτρεπε

οποιαδήποτε τροποποίηση όλων των υποθέσεων και απαιτήσεων της εποχής. Δεν προέβλεπε την ύπαρξη του θρησκευτικού χαρακτήρα του κράτους. Ωστόσο, εάν η τροπολογία αποσκοπούσε στην τροποποίηση οποιουδήποτε μέρους του Συντάγματος που αφορά θεμελιώδη δικαιώματα, ένα τέτοιο νομοσχέδιο δεν θα μπορούσε να τεθεί σε ισχύ έως ότου υποβληθεί στο εθνικό δημοψήφισμα και εγκριθεί κατ' αυτόν τον τρόπο.

Τον Ιούνιο του 1969 ψηφίστηκε με 85% ψήφους υπέρ της προτεινόμενης αλλαγής (με την τροποποίηση του κεφαλαίου 3) ο Νόμος του 1969, ο οποίος τροποποίησε εκ θεμελίων το Σύνταγμα, έτσι ώστε, αφού έγινε επίσημος νόμος του Κράτους, δεν ήταν πλέον απαραίτητο να υποβληθεί σε ένα δημοψήφισμα κάθε πράξη του Κοινοβουλίου που προέβλεπε την τροποποίηση του κεφαλαίου 3, δηλαδή το εκτεταμένο νομοσχέδιο για τα δικαιώματα.

Η πολιτική κρίση που αναζωπυρώθηκε, κορυφώθηκε τον Αύγουστο του 1969. Στις 11 Αυγούστου του 1969 εκπρόσωποι από τις επτά (εκ των οκτώ επαρχιών του Κράτους), συμπεριλαμβανομένης μιας φατρίας της φυλής Bemba, επρόκειτο να εισαγάγουν προτάσεις μη εμπιστοσύνης στην κορυφαία αντιπρόεδρο του έθνους της Δημοκρατίας της Ζάμπιας στο Εθνικό Συμβούλιο του UNIP. Αντ' αυτού, ο Πρόεδρος τόσο της Δημοκρατίας όσο και του κόμματος, Kenneth David Kaunda, ανέλαβε τη συνάντηση και δήλωσε ότι η Ζάμπια ήταν «ουσιαστικά σε οικονομικό πόλεμο» με ισχυρά και κατοχυρωμένα συμφέροντα στη Βρετανία, τη Νότια Αφρική και τις Ηνωμένες Πολιτείες .

Εικόνα 3: Ο Kenneth David Kaunda, πολιτικός, ο οποίος διετέλεσε πρώτος Πρόεδρος της Ζάμπια από το 1964 έως το 1991. Πηγή: <https://arnews.com/2ac66e3c85704316944bfe0ce30023af> (Τελευταία πρόσβαση στις 10/09/2020).

Η θεωρία έχει αποδείξει ότι τα στοιχεία δείχνουν πως οι «εμπορικοί πόλεμοι» είναι παράλογοι και άκοποι, καθώς η συντριπτική πλειονότητα των οικονομολόγων θα συμφωνούσαν με αυτήν την εκτίμηση και ως εκ τούτου ευνοούνταν το ελεύθερο εμπόριο (Maniatis, 2019). Στις αρχές της δεκαετίας του 1960 οι πόλεμοι της Μπανάνας αλλά και οι εμπορικοί πόλεμοι έχουν εντοπίσει αυτές τις συγκρούσεις στους μεσαιωνικούς χρόνους, με τη Βρετανία και τη Γαλλία να διεξήγαγαν έναν τέτοιο πόλεμο για πάνω από δύο αιώνες, και τους Γάλλους να επιβάλλουν ως τιμωρία δασμούς στα βρετανικά μάλλινα ενώ τους Βρετανούς να ανταποκρίνονται με υψηλούς δασμούς στα προϊόντα από μετάξι από τη Γαλλία.

Ο οικονομικός πόλεμος δεν είναι μόνο ένα φαινόμενο της οικονομικής πραγματικότητας, αλλά μπορεί να χρησιμοποιείται στο πλαίσιο της πολιτικής ζωής, ιδίως όσον αφορά τις εσωτερικές υποθέσεις μια χώρας, επομένως μπορεί να σχετίζεται με τον λαϊκισμό της χώρας. Έτσι, στην περίπτωση της Δημοκρατίας της Ζάμπιας συνδεόταν με το φαινόμενο της ζήτησης για ένα λαϊκό σύνταγμα, τη Δεύτερη Δημοκρατία της Ζάμπιας (1972-1991) σε αντίθεση με το Σύνταγμα του 1964, το οποίο ουσιαστικά είχε οργανωθεί και προετοιμαστεί από το Ηνωμένο Βασίλειο (Maniatis, 2019).

Άλλωστε, ο οικονομικός πόλεμος μπορεί να σχετιζόταν και με έναν πολιτικό ανταγωνισμό μεταξύ των χωρών. Προφανώς, είναι πιο πιθανό να συνέβαινε αυτό, ή τουλάχιστον να αποτελεί αποτέλεσμα, εφ' όσον τα αντίπαλα μέρη ήταν και γειτονικές χώρες. Για παράδειγμα, το 1970 ο πρωθυπουργός της Ροδεσίας (ή Νότια Ροδεσία) Ίαν Ντάγκλας απείλησε να διακόψει το τροφοδοτικό της Ζάμπιας εάν η κυβέρνηση του Καούντα συνέχιζε να βοηθά τις «τρομοκρατικές επιδρομές στη Ροδεσία» .

Τέλος, παρά την επίδραση οικονομικών και διπλωματικών κυρώσεων, το μη αναγνωρισμένο κράτος της Ροδεσίας ανέπτυξε και διατήρησε ισχυρές στρατιωτικές και επαγγελματικές επιχειρήσεις κατά τη διάρκεια ενός πολύ σοβαρού εμφυλίου πολέμου την περίοδο 1964-1972, που συνέπεσε με την ίδρυση της Πρώτης Δημοκρατίας της Ζάμπιας (Maniatis, 2019).

Η Δημοκρατία της Ζάμπιας εμφανίστηκε ως βρετανικό προτεκτοράτο του Βορρά Ροδεσία και Μπαρότελαντ, το Βρετανικό «προτεκτοράτο εντός του προτεκτοράτου» της Βόρειας Ροδεσίας, κέρδισαν την ανεξαρτησία τους από κοινού, μέσω της συγχώνευσης σε ένα νέο, κυρίαρχο, ενιαίο κράτος, το 1964. Η πρώτη

Δημοκρατία (1964-1972) ρυθμίστηκε από το Σύνταγμα της ανεξαρτησίας, που προετοιμάστηκε από το Ηνωμένο Βασίλειο μέσω διαπραγματεύσεων με διάφορες κοινωνικές ομάδες της Βόρειας Ροδεσίας και του Μπαρότσελλαντ και τέθηκε σε ισχύ το 1964.

Όλα τα κυρίαρχα κράτη της Αφρικής διαθέτουν γραπτό Σύνταγμα, με εξαίρεση τη Δημοκρατία της Ζάμπιας.

Το Σύνταγμα ήταν πολύ ευέλικτο, αν και προέβλεπε την πλειοψηφία των δύο τρίτων της Εθνικής Συνέλευσης για την τροποποίηση των διατάξεών της. Σε αντίθεση με τα άλλα αφρικανικά συντάγματα, επιτράπη οποιαδήποτε τροποποίηση όλων των διατάξεων ενώ δεν προβλεπόταν θρησκευτικός χαρακτήρας του κράτους. Ωστόσο, εάν η τροπολογία αποσκοπούσε στην τροποποίηση οποιουδήποτε μέρους του Συντάγματος που αφορά θεμελιώδη δικαιώματα, ένα τέτοιο νομοσχέδιο δεν θα μπορούσε να τεθεί σε ισχύ έως ότου υποβληθεί σε εθνικό δημοψήφισμα και εγκριθεί με αυτόν τον τρόπο.

Το 1968, η κυβέρνηση του κόμματος με την ονομασία «Ενωμένο Εθνικό Ανεξάρτητο Κόμμα (UNIP)» ξεκίνησε οικονομικές μεταρρυθμίσεις, με σκοπό την ενίσχυση της συμμετοχής της Αφρικής στην οικονομία (Ndulo and Kent, 1996). Λόγω της επιθυμίας της κυβέρνησης να αναλάβει σημαντικούς τομείς ιδιωτικών επιχειρήσεων μέσω εθνικοποιήσεων μεγάλης κλίμακας, η ρήτρα ιδιοκτησίας στο Σύνταγμα θεωρήθηκε εμπόδιο. Έτσι, πραγματοποιήθηκε ένα συνταγματικό «δημοψήφισμα για τον τερματισμό όλων των δημοψηφισμάτων» στις 18-07-1969 όπου ο Δημόσιος οικονομικός νόμος της Ζάμπια ψηφίστηκε με 85% ψήφους υπέρ της προτεινόμενης αλλαγής (Τροποποίηση) (Αρ. 3). Ο Νόμος του 1969 τροποποίησε το Σύνταγμα έτσι ώστε, αφού έγινε νόμος, δεν θα ήταν πλέον απαραίτητο να υποβληθεί σε ένα δημοψήφισμα κάθε πράξης του Κοινοβουλίου που προέβλεπε την τροποποίηση του κεφαλαίου III, δηλαδή το εκτεταμένο νομοσχέδιο για τα δικαιώματα (που αντιστοιχεί στο ισχύον μέρος III του Συντάγματος του 1991) και το Κεφάλαιο VII και τα άρθρα 71 (2), 72 και 73 του Συντάγματος.

Το έτος 1969 ήταν μια χρονιά γεμάτη δραματικές εξελίξεις για τη Ζάμπια, της οποίας, το έθνος υπέφερε από αστάθεια και παρακμή (Carlan, 1970). Η αποτυχία της Βρετανίας στο τέλος της Διακήρυξης Ανεξαρτησίας της Ροδεσίας (το σημερινό Κράτος της Ζιμπάμπουε) διέκοψε τις φυλετικές σχέσεις κατά μήκος της

σιδηροδρομικής γραμμής και τις εθνικές οικονομικές προτεραιότητες στη Ζάμπια
(Caplan, 1970).

3.3 Η ΚΡΙΣΗ ΔΑΝΕΙΟΥ ΣΤΗΝ ΖΑΜΠΙΑ ΚΑΙ Η ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ-ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ

Όπως το πρώτο δάνειο του ελληνικού κράτους κατά την περίοδο των μνημονίων με τους διεθνείς πιστωτές του (2010-2018) υπήχθη στον Αγγλικό νόμο, έτσι και στην περίπτωση της Ζάμπιας συνέβη σε διεθνές πλαίσιο, ιδιαίτερα στην Ελλάδα. Επιπλέον, τον Ιούνιο του 2015, η Ελλάδα τέθηκε σε σύγκριση με τη Ζάμπια, επειδή ζήτησε τη δέσμευση από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ) για μία εκ των τεσσάρων επερχόμενων πληρωμών. Στο πλαίσιο αυτού του διεθνούς οργανισμού, οι χώρες είχαν την επιλογή της ομαδοποίησης, πραγματοποιώντας μία μόνο πληρωμή στο τέλος του συγκεκριμένου μήνα. Αυτή είναι μια πολιτική που υιοθετήθηκε πριν από το 1970 αλλά σπάνια εφαρμόστηκε. Η υπόθεση που αναφέρθηκε, συνέβη στα μέσα της δεκαετίας του '80, κατά την οποία η Ζάμπια συγκέντρωσε πολλά έσοδα στα δημόσια ταμεία της.

Τη δεκαετία του 1970, η Ζάμπια βρισκόταν σε σοβαρή οικονομική δυσπραγία μετά τις μειώσεις των διεθνών τιμών του χαλκού και της αύξησης της τιμής του πετρελαίου. Ως αποτέλεσμα όλων αυτών η χώρα κηρύχθηκε σε πτώχευση λόγω του ότι πολλές δυτικές τράπεζες χρεοκόπησαν σημαντικά.

Σε αυτό το σημείο θα πρέπει να σημειωθεί ότι σημαντικός αριθμός χωρών του Τρίτου Κόσμου γνώριζε το ρόλο του Αγγλικού Δικαίου στα διεθνή συμβόλαια δανεισμού. Αυτό είναι η υπόθεση της Ζάμπια, στην οποία δόθηκαν 15 εκατομμύρια δολάρια από τη Ρουμανία το 1979 (Μανιάτης, 2018β). Αυτό το κράτος χρειάστηκε χρήματα για να αγοράσει γεωργικά μηχανήματα και φορτηγά. Ωστόσο, τα εισαγόμενα αγαθά παραλήφθηκαν εν μέρει σε κακή κατάσταση.

Το 1983, το ΔΝΤ στο οποίο η Ζάμπια έγινε μέλος από τον Σεπτέμβριο του 1965, ενεπλάκη ώστε να πληρώσει τα χρέη της σε ξένες τράπεζες. Τα κεφάλαια τα οποία εξαγόρασαν το χρέος στις διεθνείς αγορές πολύ κάτω από την ονομαστική του αξία και μετά προσπάθησαν να επιβάλλουν την είσπραξη του χρέους σε πλήρη ονομαστική αξία συν τους τόκους που προέκυψαν απευθυνόμενοι στα Αγγλικά ή Αμερικανικά δικαστήρια τα οποία έχουν παρόμοιους νόμους. Το χρέος ήταν συνήθως μικρό γιατί στις περισσότερες περιπτώσεις υπήρχε μικρή προσδοκία για να επιστραφεί (Seager,2007).

Ο Ντόνεγκαλ ανέλαβε το χρέος της Ζάμπιας από τη Ρουμανία το 1999, πληρώνοντας 3.3 εκατομμύρια δολάρια ενώ η Ζάμπια ενέκρινε την παρέμβαση του Ντόνεγκαλ εκείνη τη στιγμή. Την ίδια χρονιά, η εταιρεία πραγματοποίησε μια δίκη εναντίον της Ζάμπια στα Αγγλικά δικαστήρια, ζητώντας 55 εκατομμύρια \$, συμπεριλαμβανομένων των τόκων. Ενώ, το 2007 το δικαστήριο τάχθηκε υπέρ της αφρικανικής χώρας και της έκανε τη χάρη να την καταδικάσει για να πληρώσει μόλις 15,5 εκατομμύρια \$. Ωστόσο, πρέπει να σημειωθεί ότι αυτή η χώρα του τρίτου κόσμου χρειάζονται αυτό το χρηματικό ποσό, για να καλύψει τις δικές της ανάγκες στον τομέα της υγείας και της εκπαίδευσης, οι οποίες εξακολουθούν να είναι προβληματικές στην χώρα. Η Ζάμπια κατέθεσε στο δικαστήριο την ακυρότητα της απόκτησης του χρέους από την εταιρεία «Donegal», υποστηρίζοντας το επιχείρημα ότι η εταιρεία διέπραξε την δωροδοκία της Ρουμανίας, που εκείνη την εποχή γνώριζε, επίσης, μια φάση βαθιάς κρίσης.

Η λεηλασία της περιουσίας των φτωχών χωρών, με βάση το δημόσιο χρέος, βρέθηκε στο στόχαστρο της βρετανικής εκστρατείας Jubilee για χρόνια, η οποία έχει παραρτήματα στις ΗΠΑ. Έχοντας ξεκινήσει μια εκστρατεία για την εξάλειψη των «επισφαλών χρεών», ο οργανισμός κατήγγειλε 54 κονδύλια που προέρχονταν από το τόπους - καταφύγια, όπως οι Παρθένοι Νήσοι. Αυτός ο οργανισμός υπολόγισε το 2011 ότι τουλάχιστον 12 χώρες ακραίας φτώχειας αντιμετώπισαν την νομική δράση από χώρες - εκπροσώπους της κερδοσκοπίας.

Τον Σεπτέμβριο του 2015, η Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών ενέκρινε το ψήφισμα 68/304: «Προς τη δημιουργία ενός πολυμερούς νομικού πλαισίου για διαδικασίες αναδιάρθρωσης κρατικών χρεών» ενώ διαδικασίες αναδιάρθρωσης ήταν ένα συχνό φαινόμενο στο διεθνές χρηματοπιστωτικό σύστημα. Αυτό το κείμενο έχει παρουσιάστηκε ως δήλωση που αναγνωρίζει σε οποιοδήποτε κράτος «το κυρίαρχο κράτος για την αναδιάρθρωση του κρατικού χρέους της» (Lequesne Roth, 2018). Ωστόσο, αποφεύγεται κάνοντας μια συχνή ρητή χρήση του τεχνικού όρου «σωστό» και έτσι επισημαίνεται από αμηχανία για το θέμα. Στο προοίμιο, η Γενική Συνέλευση αναφέρει «Αναγνωρίζοντας το κυρίαρχο δικαίωμα οποιουδήποτε κράτους να αναδιαρθρώσει το κρατικό του χρέος, το οποίο δεν πρέπει να συγχέεται ή να εμποδίζεται από οποιοδήποτε μέτρο προέρχεται από άλλο κράτος».

Η Αργεντινή ανέλαβε την πρωτοβουλία για την έγκριση του ψηφίσματος και υποστηρίχθηκε από τα κράτη που ανήκουν στο G77, δηλαδή μια συμμαχία (αρχικά)

77 αναπτυσσόμενων χωρών στον ΟΗΕ, συμπεριλαμβανομένης της Ζάμπιας. Οι θεμελιώδεις αρχές που θεσπίστηκαν σε αυτό το μη δεσμευτικό κείμενο έχουν περιορισμένη σημασία και αποτελεσματικότητα. Ξεκίνησε μια αντί-επιθετική κίνηση που είναι το αποτέλεσμα της επιθυμίας για αναδιοργάνωση του χώρου διαπραγματεύσεως από απαγόρευση των στρατηγικών αναμονής. Στο πλαίσιο αυτής της πολιτικής έχουν υιοθετηθεί δύο κατηγορίες μέτρων: οι νόμοι κατά της κατάσχεσης κεφαλαίων και νέες συμβατικές ρυθμίσεις για την ενθάρρυνση των διαπραγματεύσεων. Όσον αφορά την πρώτη κατηγορία, είναι αξιοσημείωτο ότι η εθνική νομοθεσία για την εξισορρόπηση των σχέσεων χρέους δεν ήταν κάτι νέο.

Ως απάντηση για την υπόθεση Ζάμπια, το 2010, το Ηνωμένο Βασίλειο υιοθέτησε έναν αρχικό νόμο, την ανακούφιση των χρεών της Ζάμπιας με Νόμο, ο οποίος ψηφίστηκε το 2011. Ο νόμος εισαγάγει ένα καθεστώς παρεκκλίσεων προς όφελος των κρατών που χαρακτηρίζονται ως υπερχρεωμένες και φτωχές χώρες από τα μέτρα του ΔΝΤ και της Παγκόσμιας Τράπεζας, σύμφωνα με το πρόγραμμα «Βαριά Χρεωμένες φτωχές χώρες (HIPC) ». Αυτό το πρόγραμμα, εγκαινιάστηκε το 1996 από το Παγκόσμια Τράπεζα και το ΔΝΤ αλλά και από άλλους πιστωτές. Η Πρωτοβουλία Ανακούφισης (MDRI) έχει ανακουφίσει 36 χώρες, 30 εκ των οποίων χώρες της Αφρικής, με χρέος που υπολογιζόταν περίπου στα 99 δισεκατομμύρια δολάρια. (Μανιάτης, 2019).

3.4 Η ΔΗΜΟΣΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΤΗΣ ΖΑΜΠΙΑΣ

Μια σημαντική αλλαγή στην δημόσια οικονομική διοίκηση της Ζάμπιας ήρθε με τις μεταρρυθμίσεις του Mulungushi τον Απριλίο του 1968. Ο Kaunda δήλωσε την πρόθεσή του να αποκτήσει μετοχές (συνήθως 51% ή περισσότερο) σε μια σειρά από βασικές ξένες εταιρείες, που θα ελέγχονται από τη βιομηχανία του.

Μέχρι τον Ιανουάριο του 1970, η Ζάμπια είχε αποκτήσει ενεργό συμμετοχή στις δραστηριότητες της χώρας των δύο μεγάλων ξένων συμφερόντων εξόρυξης. Δημιουργήθηκαν δύο ορυχεία χαλκού, τα Nchanga Consolidated (NCCM) και τα ορυχεία Roan (RCM). Ο Καούντα ανακοίνωσε, επίσης τη δημιουργία ενός νέου παραστατικού φορέα, της Mining Development Corporation (MINDECO), ενώ μια Χρηματοοικονομική και Αναπτυξιακή Εταιρεία (FINDECO) επέτρεψε στην κυβέρνηση της Δημοκρατίας της Ζάμπιας να αποκτήσει τον έλεγχο των ασφαλιστικών εταιρειών και των οικοδομικών εταιρειών.

Μεγάλες ξένες τράπεζες, όπως η Barclays, η Standard Chartered και η Grindlays Bank, αντιστάθηκαν επιτυχώς στην εξαγορά αυτή. Το 1971, οι IDC, MINDE και FINDECO ενώθηκαν, κάτω από ένα γενικού παραστατικού τη Zambia Industrial and Mining Corporation (ZIMCO), για να δημιουργήσουν μία από τις μεγαλύτερες εταιρείες στην υποσαχάρια Αφρική, με τον Francis Kaunda ως πρόεδρο του διοικητικού συμβουλίου. Οι συμβάσεις διαχείρισης σύμφωνα με τις οποίες πραγματοποιούνταν οι καθημερινές εργασίες των ορυχείων από την Anglo American και η RST τερματίστηκαν το 1973. Το 1982, η NCCM και η RCM συγχωνεύθηκαν στον γίγαντα Zambia Consolidated Copper Mines Investment Holdings Ltd (ZCCM-IH).

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Η Ζάμπια είναι μια χώρα με πολυκομματική δημοκρατία όπου υπάρχει σαφής διαχωρισμός των αρμοδιοτήτων μεταξύ των τριών σωμάτων της κυβέρνησης: νομοθετικό σώμα (Κοινοβούλιο), εκτελεστικό σώμα (Υπουργικό Συμβούλιο) και δικαστικό σώμα (Δικαστήρια). Ο Πρόεδρος (ο οποίος πρέπει να ανήκει σε πολιτικό κόμμα) και τα μέλη του Κοινοβουλίου εκλέγονται από το λαό. Ο Πρόεδρος διορίζει Υπουργούς από τα εκλεγμένα και διορισμένα μέλη του κοινοβουλίου. Το Κοινοβούλιο, με επικεφαλής τον Πρόεδρο της Εθνοσυνέλευσης, αποτελείται από 150 εκλεγμένα μέλη και έως 8 μέλη που διορίζονται από τον πρόεδρο. Το Ανώτατο Δικαστήριο είναι το ανώτατο Εφετείο και διευθύνεται από τον Ανώτατο Δικαστή.

Η οικονομία της χώρας βασίζεται στην βιομηχανία Εξόρυξης Χαλκού. Ωστόσο, η κυβέρνηση της Ζάμπια κάνει προσπάθειες, οικονομικού περιεχομένου, με σκοπό να μειωθεί η εξάρτηση της χώρας από την βιομηχανία χαλκού και στρέφεται προς την εκμετάλλευση άλλων πλούσιων πόρων της Ζάμπια με την προώθηση της Γεωργίας, του Τουρισμού, της εξόρυξης πολύτιμων λίθων και της παραγωγής υδροηλεκτρικής ενέργειας.

Λόγω της ανάπτυξης της αστικοποίησης, διαφορετικές εθνοτικές ομάδες άρχισαν να ζουν μαζί σε κωμοπόλεις με αποτέλεσμα να υιοθετήσουν την ευρωπαϊκή κουλτούρα.

Στις 24 Οκτωβρίου του 1964 η χώρα έγινε ανεξάρτητη και πήρε την ονομασία “Δημοκρατία της Ζάμπιας”, μέσα στα πλαίσια της Βρετανικής κοινοπολιτείας. Η ανεξαρτητοποίηση της Ζάμπιας πραγματοποιήθηκε μέσα σε αντίξοες συνθήκες και η χώρα ήταν αντιμέτωπη με πολλές προκλήσεις.

Πρώτος πρόεδρος της Δημοκρατίας της Ζάμπιας εκλέχθηκε ο ο Κένεθ Καούντα, ηγέτης του Εθνικού Κόμματος της Ανεξαρτησίας.

Ο Καούντα τη δεκαετία του ‘70 υποστήριξε τους αντάρτες που βρίσκονταν σε πόλεμο, δίνοντάς τους την ευχέρεια να καταφεύγουν στη Ζάμπια. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να δημιουργηθεί πολιτική ένταση και στρατιωτικοποίηση συνόρων, τα οποία έκλεισαν το 1973.

Μελετώντας τη συνταγματική ιστορία της Δημοκρατίας της Ζάμπιας παρατηρούμε ότι αν και θέσπιζαν νέα Συντάγματα δεν υπήρχαν μεγάλες διαφορές στους νόμους και στα άρθρα.

Το Σύνταγμα του 1964 διαμόρφωσε τις αρχές αλλά και τον προσανατολισμό του συντάγματος της Β. Ροδεσίας ως το τέλος της αποικιοκρατίας της Αφρικής.

Το Σύνταγμα του 1973, το οποίο τέθηκε σε εφαρμογή στα τέλη του '73, ανακήρυξε τη Δημοκρατία της Ζάμπιας ως κράτος με μοναρχικό σύστημα κυβέρνησης.

Το Σύνταγμα του 1991 ήταν “προϊόν” συμβιβασμού καθώς έγινε ο διαχωρισμός των εξουσιών (δικαστική, εκτελεστική και νομοθετική εξουσία)

Το 1996 η κυβέρνηση της δημοκρατίας της Ζάμπιας τροποποίησε το Σύνταγμα του 1991 χωρίς καμιά προσπάθεια συναίνεσης ή συμβιβασμού. Κάθε μέρος του συντάγματος καταργήθηκε και αντικαταστάθηκε εκτός από το νομοσχέδιο που αφορούσε τα ανθρώπινα δικαιώματα. Επίσης, εισήγαγε μια διάταξη για τη κήρυξη της Δημοκρατίας ως Χριστιανικού έθνους και τη προστασία δικαιώματος κάθε ατόμου να απολαμβάνει την ελευθερία συνείδησης ή θρησκείας του.

Η Δημοκρατία της Ζάμπιας ασπάζεται κυρίως τον Χριστιανισμό και η πλειοψηφία των κατοίκων της αποτελείται από καθολικούς και προτεστάντες.

Το 2016 πραγματοποιήθηκε δημοψήφισμα με σκοπό να γίνει νέα τροποποίηση του Συντάγματος που αφορούσε τα ανθρώπινα δικαιώματα και τη κατάργηση του άρθρου 79. Αν και το δημοψήφισμα είχε θετικό αποτέλεσμα, λόγω του χαμηλού συνολικού ποσοστού ανθρώπων που ψήφισαν, απέτυχε.

Το 2019 έγινε νέα προσπάθεια συνταγματικής τροποποίησης όπου μέσα από μία εθνική διαδικασία διαλόγου ενέκρινε εννιά από τις δεκαπέντε αποφάσεις Siavonga και τρία νομοσχέδια.

Σε αυτό το σημείο να αναφέρουμε ότι η προ – αποικιακή Αφρική είχε ένα συνεκτικό σύστημα ανθρωπίνων δικαιωμάτων, το οποίο διέφερε από το πρότυπο σύστημα της Ευρώπης και της Β. Αμερικής. Παρ’ όλα αυτά διαμορφώθηκαν ορισμένα βασικά χαρακτηριστικά της οργάνωσής τους. Οι πιο συνήθεις νόμοι σχετίζονταν με ορισμένες θεμελιώδεις αρχές που βασίζονταν στο σεβασμό των αξιών, της ηθικής και της λογικής. Βάσει του καθεστώτος προστασίας ανθρωπίνων

δικαιωμάτων απαγορεύτηκαν οι γάμοι ανήλικων, όπως επίσης και οι καταναγκαστικοί. Επίσης δόθηκε το δικαίωμα στη τροφή, το οποίο αναγνωρίστηκε τουλάχιστον από 30 χώρες παγκοσμίως, για όλους τους ανθρώπους και κυρίως σε άτομα που ανήκαν στις ευπαθείς ομάδες (άτομα με ειδικές ανάγκες, κρατούμενους κ.α.). Βέβαια η Δημοκρατία της Ζάμπιας δεν είχε συμπεριλάβει το δικαίωμα στη τροφή στο Σύνταγμά της αλλά περιελάμβανε αρχές που συμβάλλουν στη θεσμοθέτηση του εν λόγω δικαιώματος.

Σημαντικό γεγονός αποτελεί ότι το Σύνταγμα της Δημοκρατίας της Ζάμπιας συμπεριλαμβάνει ένα άρθρο, το οποίο περιέχει τις Εθνικές Αξίες και Αρχές όπως επίσης και μια σειρά από διάφορα σύμβολα της χώρας. Τα σύμβολα αυτά είναι: η εθνική σημαία, ο εθνικός ύμνος, το εθνόσημο, η δημόσια και εθνική σφραγίδα και το εθνικό σύνθημα της χώρας. Να σημειωθεί ότι το εθνικό σύμβολο των αφρικανικών κρατών είναι η εθνική σημαία, της οποίας τα χρώματα είναι πράσινο, κίτρινο και κόκκινο.

Οι Εθνικές Αξίες και Αρχές που συμπεριλαμβάνει το Σύνταγμα της Δημοκρατίας της Ζάμπιας είναι: η ηθική και τα ήθη, ο πατριωτισμός και η εθνική ενότητα του κράτους, η Δημοκρατία – συνταγματισμός, η ανθρώπινη αξιοπρέπεια – η κοινωνική δικαιοσύνη – η ισότητα μεταξύ των πολιτών, η ορθή διακυβέρνηση του κράτους και η εξασφάλιση της ακεραιότητας και τέλος η αειφόρος ανάπτυξη. Οι αξίες αυτές, συν των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, θεωρούνται για όλα τα κράτη.

Παρά την ελευθερία των ανθρώπων να υπερασπίζονται τα δικαιώματά τους, το ζήτημα της ομοφυλοφιλίας θεωρείται ανήθικο σύμφωνα με τις προσωπικές πεποιθήσεις και βάσει νόμου κακούργημα, το οποίο διώκεται ποινικά με φυλάκιση.

Αυτός ο νόμος υποστηρίζεται από πολλά αφρικανικά κράτη πλην της Ν. Αφρικής, η οποία αναγνωρίζει το γάμο των ομοφυλοφίλων.

Σύμφωνα με μελέτες οι ερευνητές στηρίζουν την ομοφοβία στους εξής λόγους: αποικιακούς νόμους, όπου απαγορεύονταν οι αφύσικες πράξεις, στη θρησκεία, η οποία σχετίζεται έμμεσα με το αποικιακό κίνημα και η προέλευση της ομοφυλοφιλίας, όπου υποστηρίζουν πως προέρχεται από η Δύση.

Η νέο – αποικιοκρατία, μελετήθηκε, όχι μόνο από τη Ζάμπια αλλά και των άλλων αφρικανικών πρώην αποικιών των ευρωπαϊκών χωρών. Να επισημάνουμε ότι το νέο Σύνταγμα, που δημιουργήθηκε το 1964, βασίστηκε σε ένα μοντέλο

σχεδιασμένο για τα αναδυόμενα έθνη πρώην βρετανικών αποικιών και προτεκτοράτων. Η Ζάμπια ακολουθεί πιστά τις εκάστοτε συνταγματικές εξελίξεις των αφρικανικών κρατών (πχ. νέο- συνταγματισμός κ.α).

Είναι σημαντικό να αναφερθεί πως η αυταρχική διακυβέρνηση των κρατών της Αφρικής, όχι μόνο της Ζάμπιας, οδήγησε στην τότε οικονομική εξαθλίωση.

Τέλος, να αναφέρουμε πως η οικονομία της Δημοκρατίας της Ζάμπιας δέχτηκε πόλεμο όπως ανέφερε και ο Καούντα σε μία δήλωση του, καθώς επτά από τις οχτώ επαρχίες του κράτους εισήγαγαν προτάσεις μη εμπιστοσύνης στο Εθνικό συμβούλιο του UNIP για την αντιπρόεδρο της Δημοκρατίας της Ζάμπιας.

Ο οικονομικός πόλεμος που δέχτηκε η Δημοκρατία της Ζάμπιας σχετίζεται, όχι μόνο από την οικονομική πραγματικότητα, με πολιτικό ανταγωνισμό μεταξύ χωρών.

Παρά τις διακυμάνσεις που πέρασε η Δημοκρατία της Ζάμπιας όσον αφορά την οικονομία της, πλέον παρουσιάζει μεγάλη ανάπτυξη σε σύγκριση με άλλες υποσαχάριες αφρικανικές χώρες.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική

Κοϊμτζογλου, Ι. Ε. (2003). *Η αρχή της αξιοκρατίας στο δημόσιο δίκαιο*, εκδόσεις: Α. Ν Σάκκουλα.

Ράϊκος, Γ. Α. (2008). *Συνταγματικό Δίκαιο-Θεμελιώδη Δικαιώματα*, 2ος τόμος, 3η έκδοση.

Σπυρόπουλος, Φ. (2018). *Συνταγματικό Δίκαιο*.

Ψαρομμάτη, Β. (2016). Βιοτικό επίπεδο, εκβιομηχάνιση και απελευθέρωση εμπορίου στην Νότιο Αφρική: μια οικονομετρική ανάλυση.

Ξένη

Amadou (2018). *Le constitutionnalisme à l'épreuve de l'intégration dans l'espace CEDEAO : contribution à l'étude de la protection des droits fondamentaux depuis l'"ouverture démocratique" en Afrique*. Droit. Université de Toulon ; Université de Niamey, from <https://tel.archives-ouvertes.fr/tel-02007836/document>.

Caplan, G. (1970). *The elites of Barotseland 1878-1969. A Political History of Zambia's Western Province*. London: C. Hurst & Co.

Costello, C. (2016). *The Human Rights of Migrants in European Law*. Oxford University Press.

Gould, J. (2015). *Les juristes, le politique et la fabrique de la légalité postcoloniale. Un cas d'étude zambien*. *Politique africaine*, 138, 71-92 (traduction : Charton H.), Retrieved 30 October 2019, from <https://www.cairn.info/revue-politique-africaine-2015-2-page-71.htm>.

Hairsine, K. (2019). *Why is homosexuality still taboo in many African countries?*.

DW, <https://www.dw.com/en/why-is-homosexuality-still-taboo-in-many-africancountries/a-51528737>.

International I.D.E.A. (2019). Constitutional history of Zambia. ConstitutionNet, Retrieved 30 October 2019, from <http://constitutionnet.org/country/constitutional-history-zambia>.

Kasonde, L. (2008). The need for justiciable socio-economic rights in the bill of rights in the Zambian Constitution. LLM thesis, University of Cape Town.

Lequesne Roth, C. (2018). “La fin des « vautours »? Retour sur le contentieux stratégique des dettes souveraines”. R.I.D.C., 3, pp. 351-367.

Lumina, C. (2016a) Zambia’s Constitutional Referendum: More Rights, Questionable Legitimacy?, ConstitutionNet [online] <http://constitutionnet.org/news/zambias-constitutional-referendummore-rights-questionable-legitimacy>.

Lumina, C. (2016b) Zambia’s Failed Constitutional Referendum: What Next?, ConstitutionNet, [online] <http://constitutionnet.org/news/zambias-failed-constitutional-referendum-what-next>.

Lumina, C. (2019) Zambia’s Proposed Constitutional Amendments: Sowing the Seeds of Crisis?, ConstitutionNet [online] <http://constitutionnet.org/news/zambias-proposed-constitutionalamendments-sowing-seeds-crisis> .

Maniatis, A. (2018a). “Cryptocurrency, Tax Law and Anti-money Laundering Law”. *Archives of Economic History*, XXX (2), pp. 29-38.

Maniatis, A. (2018b). “Les aspects juridiques de la crise économique de laGrèce”. *HREL*, pp. 107-116.

Mboto Fouda, L. (2019). IMF Staff Concludes visit to Zambia. IMF.

Marinho, V. (2014). The Tension Between Normativity and Plurality in Religious Dogmas and in Constitutional Principles. 18-19, <https://ssrn.com/abstract=2467160>.

Mufalo, M. (2011). Re-examining the argument for the restoration of the Barotseland Agreement. A paper presentation to the CPD National Conference on Traditional Authorities, Decentralisation and Rural Development Lusaka, Zambia.

Maniatis, A. (2018). Les aspects juridiques de la crise économique de la Grèce. *HREL*, 107-116.

Maniatis, A. (2019). African Constitutionalism and Barotseland. *Open Journal Legal Studies*, 2(2), σελ.41-52.

Maniatis, A. (2019). *Zambian Constitutional History. Studies in Humanities and Social Sciences*, 141.

MANIATIS, A. (2019). ZAMBIAN PUBLIC ECONOMIC LAW1. *APXEION OIKONOMIKHΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ*, 31(1-2), 85.

Maniatis, A. (2020). *Zambian Values. Studies in Humanities and Social Sciences*, 59.

Maniatis, A. (2020). *Zambian constitutional amendment process. International Journal of Human Rights and Constitutional Studies*, 7(2), 158-169.

Mukosha, F. (2020). Bill 10 attempts to keep ruling party in power in perpetuity – Ndulo, 12 Mar, *News Diggers!* , <https://diggers.news/author/mukosha-funga/>

Mvaebeme, É. St. (2019). “Regard récent sur les tendances du constitutionnalisme africain. Le cas des États d’Afrique noire francophone”. *R.I.D.C.*, 1, pp. 163-196.

Ndulo, M., & Kent R. (1996). Constitutionalism in Zambia: Past, present and future. *JAL*, 40(2), 256-278.

Quigley, J. (1992) ‘Perestroika African style: one-party government and human rights in Tanzania’, *Michigan Journal of International Law*, Vol. 13, No. 3, pp.611–652 <https://repository.law.umich.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1623&context=mjil>.

Sakala, J.B. (2013) *The Role of the Judiciary in the Enforcement of Human Rights in Zambia*, Image Publishers Limited, Lusaka, Zambia.

Seager, A. (2007). “Court lets vulture fund claw back Zambian millions”. *The Guardian*.

Senou, J. I. (2019). “Les figures de la séparation des pouvoirs en Afrique”. *RDP*, 1, pp. 183-216.

Sims B, Eaglestone A., and Yezi A. (Eds), (2013). *A revolution revisited. The State of democracy in Zambia since 1991*.

Soest von, Ch. (2009). *The African State and Its Revenues. How Politics Influences Tax Collection in Zambia and Botswana*.

The Millennial Source (2019). *The US recalls Zambian ambassador amid gay rights row*. <https://themilsource.com/2019/12/25/us-zambia-ambassador-gay-rightsdecember-2019/>

Tura, (2018). “The right to Food and Its Justiciability in Developing Countries”

Πνευματικά δικαιώματα

Copyright© Πανεπιστήμιο Πατρών. Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Δηλώνω ρητά ότι, σύμφωνα με το άρθρο 8 του Ν. 1599/1988 και τα άρθρα 2,4,6 παρ. 3 του Ν. 1256/1982, η παρούσα εργασία αποτελεί αποκλειστικά προϊόν προσωπικής εργασίας και δεν προσβάλλει κάθε μορφής πνευματικά δικαιώματα τρίτων και δεν είναι προϊόν μερικής ή ολικής αντιγραφής, οι πηγές δε που χρησιμοποιήθηκαν περιορίζονται στις βιβλιογραφικές αναφορές και μόνον.

Κωνσταντίνα Κουράκη,2020